

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н.
КАРАЗІНА**

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
на тему

**« Висвітлення стихійних лих засобами масової інформації у цифровому
суспільстві »**

Виконала: студентка 4 курсу групи СМК-46
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 061 Журналістика

Круподеря Анна

Керівник: доктор соц.н. , професор Л.М. Хижняк

Харків 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИСВІТЛЕННЯ СТИХІЙНИХ ЛИХ У ЗМІ.....	6
1.1. Поняття та особливості репрезентації стихійних лих у медіа.....	6
1.2. Вплив засобів масової інформації на суспільне сприйняття катастроф.....	10
1.3. Етичні та маніпулятивні аспекти висвітлення стихійних лих.	17
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИСВІТЛЕННЯ СТИХІЙНИХ ЛИХ В АЗІЇ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	21
2.1. Основні стихійні лиха в Азії та їх медійне висвітлення.....	21
2.2. Порівняльний аналіз висвітлення природних катастроф у західних та азійських ЗМІ.....	32
2.3. Вплив медійного контенту про стихійні лиха на соціальну та політичну ситуацію в регіоні	38
Висновки до розділу 2.....	42
РОЗДІЛ 3: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИСВІТЛЕННЯ СТИХІЙНОГО ЛИХА МІСЦЕВИМИ ТА ІНОЗЕМНИМИ ЗМІ.....	44
3.1. Обґрунтування вибору кейсу.....	44
3.2. Методологія дослідження	45
3.3. Висвітлення події у локальних індонезійських ЗМІ.....	47
3.4. Висвітлення події у міжнародних ЗМІ.....	48
3.5. Порівняльний аналіз місцевих та міжнародних ЗМІ.....	50
3.6. Висновки до розділу.....	51
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Стихійні лиха є одними з найбільших природних катастроф, які мають значний вплив на життя людей, економіку та екологію. Азія, як найбільший континент із великою кількістю різноманітних природних явищ, таких як землетруси, тайфуни, цунамі та повені, часто стає епіцентром таких катастроф. ЗМІ відіграють важливу роль у висвітленні цих подій, адже через них громадськість отримує інформацію про масштаби катастрофи, наслідки для населення та кроки щодо подолання кризових ситуацій.

Актуальність теми. Вивчення репрезентації стихійних лих у ЗМІ, зокрема в контексті Азії 20-21 століття, є необхідним для розуміння процесів комунікації та інтерпретації катастрофічних подій у медійному просторі. Азія, як регіон, що є часто підданим природним катастрофам, таких як землетруси, тайфуни, цунамі та повені, виступає предметом інтенсивного медіа-освітлення. Висвітлення стихійних лих в ЗМІ здатне впливати на загальне розуміння масштабу і наслідків катастрофи, а також на формування громадської думки та політичних рішень.

В умовах глобалізації та розвитку цифрових технологій ЗМІ отримують значний вплив на суспільство, поширюючи інформацію, яка здатна змінювати наративи та відображати різні перспективи щодо стихійних лих. Зокрема, медіа можуть здійснювати вплив на сприйняття ефективності заходів, спрямованих на допомогу постраждалим, а також на оцінку організаційних стратегій реагування на надзвичайні ситуації.

Дослідження репрезентації стихійних лих в ЗМІ сприяє кращому розумінню того, як медіа структурують інформацію про катастрофи, яку інформацію акцентують та як це впливає на громадське ставлення до проблем, пов'язаних з управлінням кризовими ситуаціями. Враховуючи значний вплив ЗМІ на політичні та соціальні процеси, вивчення цих явищ є актуальним для аналізу механізмів інформаційного впливу та їх наслідків у глобальному контексті.

Ступень наукового дослідження обраної теми. Складається короткий огляд вітчизняної та зарубіжної літератури (автори, проблематика, результати), завдяки якому робиться висновок, що обрана тема потребує подальшої розробки.

Мета дослідження полягає у аналізі репрезентації стихійних лих у ЗМІ Азії протягом 20-21 століття, зокрема вивчення методів висвітлення таких подій, структурних особливостей медіа-презентацій та їх впливу на громадське сприйняття катастроф.

У роботі на тему сформульовано такі **завдання**:

1. Визначити поняття "репрезентація стихійних лих" у контексті медіа, дослідити особливості та структуру висвітлення таких подій у ЗМІ;
2. Аналізувати вплив засобів масової інформації на суспільне сприйняття стихійних лих, зокрема на зміну громадської думки, готовність до реагування та сприйняття катастроф;
3. Дослідити основні стихійні лиха в Азії, їх медійне висвітлення та аналізувати найбільш значущі приклади таких подій;
4. Провести порівняльний аналіз висвітлення природних катастроф у західних та азійських ЗМІ, виявивши відмінності в підходах та стратегіях представлення;
5. Сформулювати висновки на основі результатів проведеного дослідження. Оформити роботу відповідно до методичних вимог і стандартів оформлення. Скласти список використаних джерел, дотримуючись наукових стандартів цитування та вказівок.

Об'єкт дослідження є ЗМІ Азії, які висвітлюють стихійні лиха протягом 20-21 століть. Це включає в себе як традиційні медіа (телебачення, преса), так і новітні цифрові платформи (інтернет-ЗМІ, соціальні мережі).

Предмет дослідження є репрезентація стихійних лих у медіа-просторі Азії, зокрема способи подачі інформації про катастрофи, характер використаних наративів та символічних конструкцій, що формуються в публікаціях, новинах та репортажах.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети будуть застосовані теоретичні методи, зокрема:

- 1) Метод контент-аналізу;
- 2) Метод історико-аналітичного аналізу;
- 3) Метод порівняльного аналізу.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (що становить 42 позиції). Загальний обсяг роботи – 56 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИСВІТЛЕННЯ СТИХІЙНИХ ЛИХ У ЗМІ

1.1. Поняття та особливості репрезентації стихійних лих у медіа

Стихійні лиха, як природні явища, здатні призводити до значних матеріальних збитків, загрози для життя людей та порушення нормального функціонування соціальних структур, є об'єктом постійної уваги засобів масової інформації. У сучасному інформаційному середовищі їхнє висвітлення в медіа має на меті не лише інформування населення про фактичні події, а й формування певних уявлень і ціннісних орієнтацій, що відображаються у громадському сприйнятті катастроф. Інформація про стихійні лиха подається через різні канали, зокрема новинні ресурси, соціальні мережі та аналітичні публікації, кожен з яких має специфіку вищезазначеного контексту, що, у свою чергу, формує ставлення до подій серед громадськості [3, с. 53].

Медіа, висвітлюючи стихійні лиха, не обмежуються лише фіксацією фактів. Значною мірою цей процес передбачає інтерпретацію подій через призму конкретних нарративних стратегій, що використовуються для привертання уваги аудиторії. Застосування візуальних матеріалів, мовних засобів, а також певних сюжетних конструкцій визначає спосіб сприйняття лиха, надаючи йому специфічні соціокультурні контексти. Наприклад, акцент на масштабах руйнувань, небезпеці для людського життя, а також на соціальних наслідках створює враження, що катастрофи є не тільки наслідками природних процесів, а й етапами складних соціальних трансформацій.

Відтак, медіа висвітлення стихійних лих виявляє багатоаспектність процесів, пов'язаних із їхнім сприйняттям. Окрім опису події як такої, через текстові та візуальні засоби акцентується увага на емоційно насичених моментах, що підвищують драматизм ситуації. Це, в свою чергу, може впливати на громадську думку, сприяти формуванню певних стереотипів або навіть змінювати політичні рішення, адже на основі медіа-інтерпретацій можуть прийматися важливі управлінські та стратегічні рішення в кризових ситуаціях. Тому медіа не лише інформують про факти, але й стають активними учасниками

процесу соціальної комунікації, в якому не завжди можна відокремити об'єктивність від інтерпретації [4, с. 58].

Медіа висвітлюють катастрофи, враховуючи глобальні зміни, що відбуваються на планеті, зокрема в контексті взаємозв'язків між різними лихами, які можуть створювати ефект доміно. Такий підхід дозволяє встановити певні причинно-наслідкові зв'язки між подіями, зокрема між техногенними катастрофами та природними процесами, які спричиняють нові руйнівні явища. У такому контексті особливу увагу отримують катастрофи, де чітко простежується вплив людської діяльності, такі як неконтрольовані лісові пожежі, техногенні аварії, а також природні катастрофи, спричинені змінами кліматичних умов. Висвітлення цих подій в медіа часто зосереджується на пошуку винних або ж створенні вражаючих візуальних образів руйнувань, що стають домінуючими у новинному контексті [6, с. 11].

Зокрема, медіа широко використовують візуальні матеріали, як-от відеозаписи, фотографії із дронів або інші технології для зйомки катастроф, щоб посилити драматизм подій. Ці образи часто супроводжуються емоційними заголовками, які ще більше підсилюють сприйняття катастрофи як унікального явища, що вимагає негайної реакції. Таке висвітлення, однак, може призвести до спрощення або спотворення реальної ситуації, оскільки акцент робиться на екстремальних моментах, без урахування довготривалих наслідків катастроф, таких як екологічні зміни або соціальні проблеми, що виникають внаслідок цих подій.

Катастрофи, незалежно від їх природи, зазвичай висвітлюються через призму їх масштабу та тривалості впливу. Це може включати як миттєві катастрофічні явища, такі як землетруси або лавини, так і більш тривалі процеси, наприклад, повені або зсуви, які можуть утримувати увагу аудиторії протягом довшого часу. Медіа активно використовують непередбачуваність та раптовість катастроф для створення наративів, які викликають емоційний відгук у глядачів. Зазначені репортажі часто супроводжуються шокуючими заголовками, ексклюзивними відеоматеріалами та коментарями очевидців, що дозволяє

створити ефект присутності, наче глядачі безпосередньо знаходяться в епіцентрі події. Таке висвітлення має на меті не тільки інформувати, але й емоційно залучити глядачів, формуючи у них відчуття терміновості та необхідності негайного реагування.

Зазначений підхід у висвітленні катастроф може мати далекосяжні наслідки для сприйняття громадськістю подібних подій, оскільки впливає на формування уявлень про ці явища, а також на прийняття рішень у кризових ситуаціях. У свою чергу, такий підхід може також відображати обмеження медіа в їх здатності передати всі сторони катастрофи, включаючи довгострокові екологічні, соціальні та економічні наслідки.

Медіа висвітлюють катастрофи, зосереджуючи увагу на кількості жертв, рівні руйнувань та екологічних наслідках, що дозволяє глядачам оцінити масштаби події. Зокрема, коли катастрофа не несе прямої загрози життю, медіа часто спрямовують увагу на вплив події на природне середовище. Це включає зміну ландшафту, знищення екосистем, а також довготривалі екологічні наслідки, які можуть позначитися на природних ресурсах і здоров'ї населення. Зміщення акценту на екологічні наслідки відображає важливість не лише короткострокових, але й довгострокових впливів стихійних лих на природне середовище.

Медіа також застосовують класифікацію стихійних лих, що визначає стратегії подання інформації. Літосферні катастрофи, до яких належать землетруси та виверження вулканів, зазвичай зображуються через шокуючі зображення руйнувань. Ці події часто висвітлюються з метою продемонструвати масштаб стихійного лиха та його руйнівну силу, що супроводжується коментарями експертів та представників урядових структур. Зазначені медіаподання дозволяють глядачам сформувати образ події як того, що змінює не лише фізичне середовище, а й соціальну структуру суспільства, розпалюючи обговорення щодо відновлення.

Гідросферні катастрофи, такі як повені, шторми та лавини, здебільшого висвітлюються за допомогою динамічних відеоматеріалів, що демонструють хід

події в реальному часі. Завдяки цьому створюється ефект присутності, який дозволяє аудиторії відчувати негайність ситуації. Використання таких відео надає медіа потужний інструмент для передачі масштабу події, в той час як коментарі та аналізи додають контексту до зображуваного. Ці медіа-презентації підкреслюють не лише фізичні руйнування, але й реакцію місцевих громад та органів влади на кризову ситуацію.

Атмосферні явища, до яких відносяться урагани, блискавки та інші бурі, часто подаються за допомогою інтерактивних метеорологічних моделей, що демонструють силу та траєкторію явища. Це дозволяє зобразити процеси, що відбуваються в атмосфері, надаючи глядачам можливість спостерігати за динамікою події в режимі реального часу. Інтерактивні моделі також використовуються для прогнозування подальшого розвитку події, що допомагає підвищити точність інформування та запобігання можливих наслідків [2].

Важливо зазначити, що звичні погодні явища, як зливи, снігопади та ожеледиця, можуть бути представлені як катастрофічні, якщо вони відбуваються раптово або мають аномальну інтенсивність. У таких випадках медіа часто наголошують на ускладненні транспортних умов або виникненні аварійних ситуацій, що підвищує суспільну стурбованість щодо цих явищ. Таке висвітлення може бути спрямоване на підвищення обізнаності населення та підготовленості до можливих ризиків, пов'язаних з різким погіршенням погодних умов.

Медіа формують суспільне сприйняття стихійних лих не лише через передачу фактів, а й через створення наративів, що підсилюють драматичність подій. Циклони, тайфуни, посухи та процеси опустелювання часто висвітлюються як серйозні загрози для людства. Це посилюється емоційно насиченими репортажами, відео з постраждалих регіонів та експертними коментарями про можливі наслідки. Землетруси подаються не тільки як природні катастрофи, а й як події, що формують колективне уявлення про небезпеку та вразливість людства перед силами природи. Вони висвітлюються через руйнування інфраструктури, людські жертви, виникнення пожеж, промислові

аварії, а також через вторинні явища, такі як цунамі чи токсичні викиди при вулканічній активності [11].

У ЗМІ приділяється особлива увага епіцентру катастрофи та її наслідкам, де використовуються драматичні візуальні матеріали, екстрені репортажі та прогнози експертів. Подача інформації часто включає елементи, що підвищують емоційний вплив, зокрема страх і паніку, що супроводжують новини про стихійні лиха. Неможливість точного прогнозування землетрусів є однією з основних тем в журналістських матеріалах, що сприяє посиленню почуття тривожності та незахищеності перед природними катастрофами.

Землетруси у медійному дискурсі представлені як явища глобального масштабу, що супроводжуються руйнуваннями та гуманітарними кризами. Статистика ЮНЕСКО, яка підкреслює їхню руйнівну силу, використовується для створення драматичних заголовків і резонансних репортажів.

1.2. Вплив засобів масової інформації на суспільне сприйняття катастроф

Медіа та рівень довіри до них і до органів влади мають суттєве значення в умовах повідомлень про катастрофи та кризові ситуації. Це підтверджується досвідом пандемії COVID-19, коли медіа стали основним каналом для поширення інформації серед населення. Від успішності комунікації залежить не лише ефективність реагування на кризу, а й соціальна стабільність. Система ЗМІ, що функціонує в умовах демократичної держави, є важливим компонентом для забезпечення доступу громадян до правдивої та точної інформації. Однак для повного розуміння процесу інформування необхідно враховувати не лише форми та способи передачі інформації, але й соціально-психологічні аспекти сприйняття цієї інформації.

Кризи, як правило, призводять до значного медіа-активізму: підвищується кількість новин, а також збільшується тривалість висвітлення проблеми в медіапросторі. При цьому журналісти, висвітлюючи катастрофи, мають

враховувати етичні норми, оскільки взаємодія з потерпілими може викликати у них додаткові стреси. Під час катастроф медіа повинні ретельно дотримуватися стандартів, щоб уникнути використання вразливості постраждалих для створення сенсацій. Порушення етичних норм може призвести до погіршення довіри до ЗМІ і навіть до влади. Зокрема, для постраждалих від катастрофи комунікація з медіа може бути травматичною через порушення приватності або недостатнє врахування емоційного стану [5, с. 73].

Довіра до медіа та органів влади є змінною залежно від багатьох факторів, серед яких важливими є соціальний контекст, рівень політичної стабільності та історичний досвід взаємодії громадян з державними інститутами. Наприклад, в країнах із низьким рівнем довіри до медіа під час кризових ситуацій можуть виникати труднощі в ефективному управлінні кризами, що може погіршити ситуацію.

Взаємодія між медіа, владними структурами та громадськістю є важливим елементом в організації кризового управління. Оскільки інформація є основним інструментом у таких умовах, вона повинна бути точною, своєчасною і надійною, щоб не сприяти дезінформації та паніці серед населення.

У 2004 році землетрус в Індійському океані, що супроводжувався цунамі, спричинив масоване руйнування прибережних територій Південно-Східної Азії, зокрема в таких країнах, як Індія, Таїланд, Шрі-Ланка та Індонезія. Число жертв коливалося від 220 000 до 300 000 осіб, а понад 5 мільйонів осіб втратили свої домівки [25]. Водночас тисячі європейських туристів опинилися в епіцентрі катастрофи, серед яких близько 7000 шведів. Шведська громадськість, зокрема, постраждала найбільше за кількістю загиблих — 543 особи, включаючи 140 дітей. Відзначену катастрофу висвітлювали світові ЗМІ, що сприяло значному міжнародному резонансу [31].

Згідно з попередніми дослідженнями, катастрофи такого масштабу мають значний вплив на психічне здоров'я постраждалих. Фізичні травми, втрати близьких і майна, а також спостереження за руйнуванням навколишнього середовища, можуть значно посилити психологічний стрес. Це, у свою чергу,

затримує процес відновлення не лише на фізичному, але й на психологічному рівні. Вивчення довготривалих наслідків катастрофи, зокрема в Швеції, показало, що хоча більшість постраждалих змогли подолати психічні труднощі, від 11% до 16% тих, хто пережив цунамі, все ще відчувають наслідки посттравматичного стресу через шість років після події [12].

Психологічні наслідки катастроф мають складний характер і можуть включати як емоційні, так і когнітивні розлади, що вимагають спеціалізованої підтримки та терапії. Зокрема, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) є однією з найпоширеніших форм психологічних розладів серед постраждалих від катастроф. ПТСР характеризується виникненням спогадів про катастрофу, нав'язливими думками, відчуттям постійної небезпеки та труднощами в адаптації до звичного життя.

Значний вплив на психічний стан постраждалих має також соціальна підтримка та доступ до психологічних послуг. Дослідження, що проводилися на основі шведського досвіду, показали, що ефективно надання допомоги постраждалим від катастрофи, включаючи психосоціальну підтримку, може значно полегшити процес відновлення. Однак процес психологічної реабілітації займає тривалий період, і постраждалі потребують стабільної підтримки, аби мінімізувати довгострокові наслідки стресу та травми.

Психологічні реакції осіб, які пережили катастрофи, давно є предметом наукових досліджень, однак вивчення їх взаємодії з медіа під час і після подій залишається недостатньо розвиненим, незважаючи на високу активність ЗМІ в таких умовах. Зокрема, дослідження стосовно впливу медіа на психологічний стан постраждалих від катастроф є важливим напрямком для розуміння соціальних та психологічних механізмів реагування на кризові ситуації. Медіа можуть виступати як канал для інформування громадськості, так і джерело стресу для постраждалих, залежно від способів та інтенсивності подачі інформації.

Одним із перших досліджень, яке вивчало медіа-реакцію на наслідки цунамі 2004 року в Швеції, стало встановлення факту професіоналізму більшості

журналістів, що висвітлювали цю катастрофу. Незважаючи на важкі умови, пов'язані з необхідністю оперативно передавати інформацію, їхня поведінка відповідала етичним стандартам, які викладені в Кодексі етики шведських медіа. Важливим елементом цього кодексу є підкреслення необхідності поважати права і гідність жертв катастроф, забезпечуючи точність та справедливість висвітлення подій. Це дослідження показало, що порушення етичних норм у шведських ЗМІ були рідкісними, що свідчить про високий рівень дотримання журналістами професійних стандартів [26].

Водночас важливо зазначити, що завдання медіа-агенцій, редакторів і журналістів полягає не лише в тому, щоб забезпечити точне висвітлення подій, але й у тому, щоб враховувати психологічний стан і потреби осіб, про яких йдеться. Під час катастроф медіа повинні діяти так, щоб не завдати додаткової психологічної шкоди постраждалим. Висвітлення трагедій може викликати негативні емоції, якщо воно сприймається як надмірне втручання у приватне життя осіб або як надмірне сенсаціоналізування подій. Однак існують випадки, коли постраждалі самі ініціюють контакти з журналістами. Наприклад, після терактів у Норвегії 22 липня 2011 року багато з тих, хто вижив, зверталися до медіа, щоб розповісти свою історію. Цей факт показує, що деякі постраждалі можуть відчувати потребу у публічному вираженні свого досвіду, що може бути частиною їхнього процесу відновлення.

Проте, важливо зауважити, що одразу після катастрофи постраждалим може бути складно повною мірою усвідомити наслідки своєї участі в медіа-публікаціях. Вони можуть не оцінювати повною мірою вплив своєї публічної присутності на подальше відновлення або на їхній психологічний стан.

Міжнародні дослідження, присвячені реакціям репортерів у кризових ситуаціях, мають широкий спектр результатів, проте дослідження реакцій постраждалих осіб на взаємодію з журналістами, зокрема в контексті психічного здоров'я, залишаються обмеженими. Це питання набуває особливої актуальності у контексті висвітлення катастроф і терористичних актів, де медіа виконують

роль передавачів інформації, але водночас можуть стати джерелом додаткового стресу для постраждалих.

Одним з таких досліджень є вивчення впливу медіа на підлітків після шкільної стрілянини, яке показало, що інтерв'ю в ЗМІ може посилювати посттравматичний стрес. Подібні дослідження звертають увагу на те, що навіть коли медіа здійснюють своє висвітлення професійно, участь у публічних інтерв'ю може мати негативний вплив на психічний стан осіб, які зазнали травм. Водночас у випадку з постраждалими від теракту на острові Утея в Норвегії в 2011 році більшість опитаних зазначали, що їхні контакти з журналістами були позитивними і не призводили до посилення стресових реакцій. Це дослідження показало, що ставлення до взаємодії з медіа залежить від сприйняття ситуації постраждалими, а також від їхнього емоційного стану під час контакту з журналістами. Ті, хто сприймав взаємодію як стресову, частіше мали симптоми посттравматичного стресового розладу (ПТР). Згідно з висновками авторів дослідження, журналісти повинні виявляти обережність під час спілкування з жертвами катастроф, а клініцисти повинні враховувати можливий вплив медіа як додаткового стресового чинника для постраждалих [15, с. 91].

Подібні спостереження за постраждалими під час залізничних катастроф у Швеції виявили три основні способи сприйняття присутності медіа на місці події: як джерело напруги, як незначний фактор чи, в деяких випадках, як підтримку. Це свідчить про те, що сприйняття медіа-взаємодії варіюється залежно від контексту, особистих характеристик постраждалих і самого процесу комунікації. У пізнішому дослідженні шведських пасажирів, які пережили корабельну катастрофу в Естонії в 1994 році, спостерігалось більш різноманітне ставлення до взаємодії з медіа. У цьому дослідженні було виявлено чотири основні категорії, які характеризують медіа-контакти та виступи постраждалих: напруга, підтримка, раціональність та ухилення. Ці категорії відображають різні емоційні та психологічні реакції постраждалих на взаємодію з журналістами і показують, що в ситуаціях катастроф кожен інтерв'ю може мати різний вплив на осіб залежно від їхнього психічного стану та сприйняття ситуації.

Цунамі 2004 року стало однією з найбільш висвітлених катастроф в історії шведських ЗМІ. Це явище привернуло увагу не тільки в контексті масштабних руйнацій та величезних людських втрат, але й через численні свідчення постраждалих, які стали важливим джерелом інформації у медіапросторі. Початкові повідомлення акцентували увагу на масштабах руйнувань, чисельності жертв, свідченнях очевидців та процесі евакуації, повернення постраждалих на батьківщину. Вживші та постраждалі люди стали одними з найчастіше цитованих груп, поряд із представниками політичних та урядових структур, що також активно коментували події. Медіа надавали постійні оновлення щодо ситуації, що склалася, інтерв'ю з потерпілими були частими в репортажах, що відображало важливість їхнього голосу для суспільства та прагнення до отримання особистих свідчень про пережите [13, с. 69].

Довіра до засобів масової інформації після катастрофи є важливим елементом для забезпечення ефективного комунікаційного процесу, але разом з тим не меншою є значущість довіри постраждалих до органів державної влади. В умовах посткатастрофного періоду та в часи кризових ситуацій, коли люди шукають підтримки та роз'яснень, відсутність такої довіри може призвести до серйозних соціальних проблем. Зокрема, неефективне управління інформацією та підтримкою з боку урядових структур може викликати розчарування серед населення. Якщо антикризові менеджери не забезпечують оперативного реагування на запити постраждалих, інформаційний вакуум може заповнити медіа, що може не тільки впливати на сприйняття ситуації, але й підвищувати рівень соціальної напруги.

Зміни в довірі до державних установ у посткатастрофний період можуть відрізнятися у різних соціальних групах. Водночас не завжди безпосередній вплив урядових структур на постраждалих призводить до зниження рівня довіри до них. Дослідження показують, що навіть у випадку низької довіри до інституцій, напрями їх діяльності і відсутність чітких комунікацій можуть не мати прямого негативного впливу на громадську думку. Однак серед осіб, які пережили катастрофи, зазвичай спостерігається зростання рівня психологічних

проблем та труднощів з психічним здоров'ям, якщо довіра до інституцій залишається низькою.

Проте, згідно з норвезьким дослідженням, безпосередній досвід травми не завжди призводить до зниження довіри до інституцій. Окрім того, низька довіра до інституцій серед постраждалих може заважати їхньому відновленню. Результати дослідження, яке вивчало думки шведів щодо довіри до влади, медіа та політиків після цунамі, показали, що довіра до ЗМІ була важливою для отримання інформації про катастрофу. Громадяни Швеції вважали уряд відповідальним за те, що вони розцінювали як недостатню реакцію на стихійне лихо, а ЗМІ зберегли свою репутацію надійних джерел.

Кожна кризова ситуація висуває нові вимоги як до медіа, так і до органів державної влади, що повинні забезпечувати належне реагування на виклики, які виникають. Медіа-організації мають адаптувати свої практики для того, щоб забезпечити етичне висвітлення подій, а органи влади — приймати відповідні рішення щодо підтримки постраждалих, враховуючи соціальні та психологічні наслідки катастроф. Від ефективності взаємодії цих інститутів залежить швидкість та якість надання допомоги тим, хто постраждав від кризи [9, с. 74].

Шведська Рада охорони здоров'я та соціального забезпечення наголошує на необхідності гуманного і етичного підходу до проведення рятувальних операцій, що передбачає захист постраждалих від надмірного медіа-втручання. Важливим є також встановлення належної співпраці між медіа та органами влади для забезпечення правильного висвітлення ситуації без додаткового стресу для осіб, які пережили катастрофу. Зокрема, шведські норми журналістської етики та Кодекс етики для преси, радіо і телебачення, на відміну від міжнародних стандартів, не охоплюють ситуацій, коли журналісти проводять інтерв'ю з постраждалими чи свідками катастроф, що перебувають у стресовому стані. Однак шведські правила публічності підкреслюють необхідність особистої доброчесності в роботі медіа, зокрема в частині прояву уваги до жертв та збереження їхньої гідності, навіть якщо їхні імена або фотографії публікуються в новинах. Ці правила мають на меті захистити особистість від надмірної шкоди,

що може виникнути внаслідок медіа-висвітлення, яке перевищує шкоду, яку може завдати правова система.

З іншого боку, міжнародні етичні стандарти, такі як принципи, затверджені Американським товариством професійних журналістів, проголошують принцип «мінімізації шкоди», що вимагає від журналістів прояву співчуття до осіб, яких можуть торкнутися новини. В рамках цього принципу підкреслюється необхідність врахування психоемоційного стану постраждалих осіб та мінімізації додаткових стресових навантажень через надмірне або невідповідне висвітлення катастрофи. Глобальна медіа-етика визначає набір принципів, що підтримують етичну практику в умовах сучасних медіа, надаючи орієнтири для журналістів та медіа-організацій, щоб ті могли працювати в рамках етичних меж, зважаючи на гуманітарні та соціальні наслідки.

1.3. Етичні та маніпулятивні аспекти висвітлення стихійних лих

Щороку на глобальному рівні відбуваються численні природні катастрофи, які спричиняють значні структурні пошкодження, втрати серед населення та довгострокові руйнування. Такі події не лише мають серйозний фізичний та економічний вплив, але й викликають суттєве зростання рівня інформаційної невизначеності, що, в свою чергу, може негативно позначатися на психологічному стані суспільства. У моменти катастроф стикаються не лише фізичні та матеріальні проблеми, а й складнощі у сприйнятті інформації, що може створювати додаткові труднощі для прийняття рішень у кризових ситуаціях.

Одним із наслідків стихійних лих є зміна настроїв інвесторів та вплив на фінансові ринки. Катастрофи можуть призвести до значних коливань на фондових біржах, де відсутність чіткої інформації часто сприяє виникненню паніки або страху серед учасників ринку. В умовах економічної невизначеності навіть незначні зміни в повідомленнях медіа можуть стимулювати певні фінансові процеси, зокрема спекуляції або маніпуляції ринками. Прикладом

цього явища є ситуація в США на початку пандемії COVID-19. У березні 2020 року виникли припущення щодо можливих маніпуляцій на фондовому ринку, які могли бути спричинені як глобальною економічною нестабільністю, так і недостатністю оперативної та достовірної інформації про розвиток подій. Подібні ситуації можуть мати довгострокові економічні наслідки, що ставить питання про необхідність розуміння механізмів впливу природних катастроф на фінансові ринки [17, с. 73].

Стихійні лиха мають потенціал впливати на економічні процеси, спричиняючи зміни в інвестиційних рішеннях та на фінансових ринках. Одним з основних механізмів такого впливу є посилення асиметрії інформації, яка виникає через невизначеність щодо наслідків катастроф і доступу до точних даних про шкоду. Невизначеність щодо масштабу катастрофи може призвести до зміни оцінки ризиків, що, у свою чергу, викликає коливання на ринку цінних паперів. Такі коливання можуть призводити до коригування корпоративних рішень, зокрема змінюються прогнози прибутку, а також переглядаються стратегії щодо угод з поглинання чи злиття.

Результати численних досліджень вказують на важливість місцевих упереджень серед інвесторів. Зокрема, акції компаній, розташованих у зонах, що постраждали від стихійних лих, демонструють значні коливання цін, що відображає зміну сприйняття місцевими інвесторами ситуації на ринку. Це зумовлено емоційною реакцією інвесторів на події, такі як нещасні випадки чи природні катастрофи, які можуть змінювати їхні інвестиційні рішення. Найбільш виразний цей ефект спостерігається у компаніях, що мають велику кількість індивідуальних інвесторів, оскільки емоційні фактори, що впливають на прийняття рішень, можуть бути посилені відсутністю чіткої інформації та фінансової грамотності серед цього сегменту інвесторів [10, с. 48].

Дослідження також показують, що стихійні лиха здатні посилювати поведінкові ефекти серед інвесторів, особливо в регіонах з низьким рівнем фінансової грамотності. В умовах обмеженої інформації і високого рівня невизначеності, інвестори можуть надавати перевагу особистим відчуттям та

інтуїції замість об'єктивного аналізу даних. Це може призводити до підвищення частоти маніпулювання ринком та непередбачуваних коливань у котируваннях акцій.

Термін «маніпулювання ринком» охоплює ситуації, коли ціни та обсяги торгівлі на ринку цінних паперів демонструють аномальні коливання, що можуть свідчити про підозрілі торгові стратегії. Ці коливання можуть спричинити спотворення ефективності та справедливості ринку, що потребує уваги з боку органів, які здійснюють його регулювання. Маніпулювання ринком можна розглядати через призму різних підходів, включаючи визначення, що застосовуються наглядовими органами. Оцінка маніпулювання фондовим ринком базується на індикаторах, що дозволяють виявляти як регулярні маніпуляції, так і аномалії, які виникають наприкінці торгових сесій. Ці індикатори включають у себе показники, що сигналізують про підозрілі торгові операції та їхній вплив на ціноутворення.

Динаміка маніпулювання ринком показує тенденцію до збільшення під час періодів, коли відбуваються стихійні лиха. Причиною цього є не тільки зміни в доступності та точності інформації, а й зміни в емоційному стані інвесторів, що можуть призводити до підвищеної чутливості до коливань на ринку. Крім того, залежно від специфіки галузі, цей ефект може мати різну інтенсивність. Наприклад, в деяких випадках особливості виробничих і комерційних процесів можуть сприяти більшій схильності до маніпулювання через різницю в оцінці ризиків.

Фактори, що можуть послабити цей взаємозв'язок, включають наявність програм зменшення ризиків стихійних лих, а також вплив громадських настроїв і географічне розташування постраждалих регіонів. Програми зменшення ризиків можуть допомогти стабілізувати ситуацію на ринку, надаючи додаткову впевненість інвесторам і зменшуючи ймовірність маніпулювання. Крім того, соціально-політичні умови та рівень інформованості населення можуть мати вирішальне значення для визначення того, як саме стихійні лиха впливають на ринки [18, с. 183].

Аналіз 4847 компаній у період з 2007 по 2018 роки показав, що зростання кількості загиблих і травм від стихійних лих на 1 стандартне відхилення супроводжується збільшенням маніпулювання ринком на 1,68% і 1,08%. Ці результати були отримані з урахуванням різноманітних змінних, таких як асиметрія інформації, мінливість прибутку, розмір компанії, ринкові умови, а також тимчасові фактори і фіксовані ефекти в галузях. Дослідження вказує на те, що вплив стихійних лих на ринки варіюється в залежності від типу промисловості, оскільки різні галузі мають різний рівень чутливості до змін в економічній ситуації, пов'язаних з катастрофами.

Висновки до розділу 1

Аналіз теоретичних підходів до висвітлення стихійних лих у ЗМІ дозволяє окреслити основні напрями медійної репрезентації таких подій. Репрезентація стихійних лих у медіа має особливості, зумовлені як специфікою самого явища, так і специфікою медіа-контенту. Відомо, що стихійні лиха характеризуються високою емоційною насиченістю та можуть впливати на сприйняття населення, що зумовлює потребу в об'єктивному і відповідальному підході до їх висвітлення.

Засоби масової інформації здатні значною мірою впливати на суспільне сприйняття катастроф, формуючи уявлення про їхні масштаби, наслідки та способи реагування. Медіа відіграють важливу роль у формуванні громадської думки, оскільки вони створюють картину події для широкої аудиторії. Водночас ЗМІ можуть як підвищувати рівень обізнаності населення щодо загроз, так і сприяти паніці або спотвореному сприйняттю ситуації.

Етичні та маніпулятивні аспекти висвітлення стихійних лих у ЗМІ є важливим елементом медійної практики. Оскільки катастрофи супроводжуються значними людськими втратами та матеріальними збитками, етичні стандарти вимагають дотримання обережності в поданні деталей подій. Водночас, маніпуляції та надмірне *sensationalism* можуть створювати у громадськості хибне

уявлення про ситуацію, що підриває довіру до медіа та погіршує процес реагування.

Таким чином, теоретичний аналіз репрезентації стихійних лих у медіа демонструє важливість ретельного та етичного підходу до висвітлення катастроф, оскільки медіа мають значний вплив на соціальну реакцію та поведінку населення в умовах природних катастроф.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИСВІТЛЕННЯ СТИХІЙНИХ ЛИХ В АЗІЇ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

2.1. Основні стихійні лиха в Азії та їх медійне висвітлення

Інформацію щодо десятки країн з найбільшим ризиком стихійних лих наведено у Додатку А. «Згідно зі Світовим індексом ризику в WorldRiskReport 2024, країни Південної та Південно-Східної Азії, Східної Африки та Північної і Південної Америки визнані найбільш вразливими до стихійних лих». У 2024 році епіцентром природних катаклізмів визнана Азія.

Основні стихійні лиха в Азії мають значний вплив на різні регіони цього континенту, зокрема на сільське господарство, інфраструктуру та економіку країн. Відповідно до географічних та кліматичних умов, на території Азії найчастіше виникають землетруси, тайфуни, повені, цунамі, а також посухи і снігові бурі.

Землетруси є поширеним явищем, оскільки більша частина Азії розташована на межах тектонічних плит. Сейсмічна активність в країнах, таких як Японія, Індонезія, Пакистан та Китай, спричиняє руйнівні наслідки для місцевих громад. Складні геологічні умови зумовлюють високий ризик катастроф, які можуть призвести до значних людських жертв і економічних втрат.

Повені, тропічні бурі, землетруси, цунамі, зсуви, посухи — катастрофи стали частиною повсякденного життя Азії, і їх кількість зростає.

Тайфуни, особливо в Південно-Східній Азії, характеризуються сильними вітрами та великими кількостями опадів. Країни, як Філіппіни, В'єтнам та Тайвань, часто стають епіцентрами таких стихійних лих. Вони мають негативний вплив на сільське господарство, зокрема на вирощування рису та інших культур, а також руйнують будівлі та інфраструктуру, що потребує значних зусиль для відновлення.

Повені є поширеним явищем в Азії, зокрема в Індії, Китаї, Бангладеш та Пакистані. Вони часто спричинені сезонними мусонами, які призводять до

підвищення рівня води в річках та озерах. Висока густина населення в цих регіонах ускладнює процеси евакуації та порятунку людей.

Цунамі, спричинені підводними землетрусами, також є частим явищем, особливо в Японії та Індонезії. Ці природні катастрофи можуть мати вкрай негативний вплив на узбережжя, руйнуючи населені пункти, порти та туристичні зони.

Посухи та нестабільність кліматичних умов все частіше спричиняють дефіцит водних ресурсів, що має серйозні наслідки для сільського господарства та водопостачання в країнах, таких як Китай, Індія, Афганістан та інші. Недостатність опадів у поєднанні з високими температурами веде до зниження врожайності, що в свою чергу збільшує загрози продовольчої безпеки.

Медійне висвітлення стихійних лих в Азії характеризується великою кількістю репортажів, новин та аналізів на різних платформах. ЗМІ відіграють суттєву роль у поширенні інформації про масштаби катастроф, а також у координуванні допомоги та евакуаційних заходів. У зв'язку з високим рівнем цифровізації, соціальні мережі та інтернет-платформи також активно використовуються для розповсюдження інформації в реальному часі, що допомагає координувати зусилля між різними організаціями та місцевими громадами.

Звітність у медіа в основному фокусується на кількості постраждалих та масштабах руйнувань, проте висвітлення причин і наслідків стихійних лих не завжди має достатньо науково обґрунтованого аналізу. Інформація часто представлена в контексті гуманітарної допомоги, відновлення інфраструктури та відшкодування збитків. Водночас, розвиток технологій дозволяє проводити більш точні прогнози та аналізи, що дає змогу удосконалювати стратегії реагування на стихійні лиха.

Немає жодного регіону, де катастрофи збільшуються швидше і з більшою силою, ніж в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, який є найуразливішим до катастроф у світі. Тут відбувається в середньому 40% усіх "природних" катастроф планети. Прикладом можуть слугувати надзвичайні події, як-от

катастрофічні повені в Пакистані в 2010 році, руйнівні тайфуни на Філіппінах у 2009 році, або циклон Нагріс та землетрус у Сичуані в 2008 році. Нагріс забрав понад 138 000 життів у М'янмі, а землетрус забрав майже 87 500 життів у Китаї, що склало 93% усіх смертей від катастроф того року. Тихоокеанське цунамі 2004 року також стало фатальним, забравши 226 400 життів з понад 242 000 загальних смертей [27].

Статистичні дані є обмеженими в тому сенсі, що вони відображають лише зафіксовані випадки, і не завжди відображають повну картину. Наприклад, якщо повідомляється, що в період з 2000 по 2009 рік катастрофи в Азії торкнулися понад 2 мільярди осіб, ці цифри охоплюють лише тих, хто потрапив під увагу статистичних органів. Численні інші жертви, які стали частиною цих подій, не були зареєстровані через обмеження в зборі даних, або через те, що вони стали жертвами менш масштабних катастроф, які не здобули широкого висвітлення в ЗМІ або на міжнародному рівні.

Незважаючи на точність збору даних, необхідно враховувати, що багато катастроф не потрапляють у світовий обіг статистики, оскільки мають локальний характер, або відбуваються в регіонах, де відсутні належні інфраструктури для здійснення відповідного моніторингу. За таких умов навіть важливі факти можуть залишатися непоміченими або не обробленими на міжнародному рівні.

При цьому реальність, що існує за межами статистичних звітів, свідчить про те, що катастрофи в Азійсько-Тихоокеанському регіоні відбуваються постійно. Щодня, а іноді й частіше, різні катастрофи мають місце в країнах, де певна частина з них є маловідомою або недостатньо зафіксованою у міжнародних статистичних базах. Зокрема, за даними урядової статистики Індонезії, в середньому протягом року відбувається 2,75 катастрофи на день, більшість з яких мають локальний вплив, не привертаючи до себе широкої уваги. Це вказує на реальність постійних природних потрясінь, які не завжди здобувають міжнародну увагу, незважаючи на їхній вплив на населення.

Перспективи, що постають перед країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону, свідчать про відсутність значного полегшення в майбутньому. Уряди та

суспільства цих країн усвідомлюють необхідність підготовки до нових викликів, що виникають в умовах глобальних змін. Враховуючи прогресуючі зміни клімату, збільшення інтенсивності метеорологічних явищ, зростання кількості населення, яке перебуває в уразливих умовах, а також зростання мобільності через міграцію, урбанізацію та екологічну деградацію, країни регіону стикаються з низкою факторів, що збільшують їхню вразливість до надзвичайних ситуацій. Кризи в сфері громадського здоров'я та складні соціально-економічні умови також сприяють поглибленню цих проблем. Відтак, зростаюча частота та складність катастроф стали безпосередньою реальністю, з якою повинні стикатися уряди та громади. Проте, незважаючи на величезний вплив природних явищ, не всі катастрофи є суто природними. Вони радше є результатом невміння або недостатньої підготовленості до наслідків таких подій. Природними є лише небезпеки, які існують незалежно від людських дій, такі як циклон або вулканічне виверження. Однак здатність суспільства адаптуватися до цих викликів залежить від вразливості його інфраструктури, рівня розвитку системи охорони здоров'я, а також від загальної стійкості місцевих громад.

Катастрофи є наслідком того, як ми реагуємо на небезпеки. Вони часто виникають через низьку здатність або відсутність відповідних ресурсів для подолання наслідків стихійних лих. Так, коли природна подія, така як буря чи виверження вулкана, обрушується на регіон, саме вразливість інфраструктури, соціальних структур та економічних систем визначає, чи й наскільки сильно суспільство постраждає. Людський чинник, в тому числі рівень розвитку інфраструктури та здатність до швидкого реагування, має вирішальне значення в тому, чи буде це подія катастрофою, чи буде вона обмежена лише природною небезпекою, яка буде ефективно подолана завдяки належним заходам з адаптації та управління ризиками.

Правова система, що забезпечує ефективні закони та належне їх виконання, створює необхідні умови для зменшення ризиків катастроф і підвищення готовності суспільства до їхніх наслідків. Хоча політичні лідери не можуть безпосередньо змінити природні явища, вони здатні впливати на

значення, яке ці події мають для громад, за допомогою правових інструментів, що регулюють підготовку та реагування на надзвичайні ситуації [28].

Законодавство, що адекватно відповідає на виклики, здатне знижувати вразливість громад до стихійних лих, покращувати готовність до реагування на загрози, а також забезпечувати ефективну роботу рятувальних служб, організацій, що надають гуманітарну допомогу, і установ, що займаються відновленням після катастроф. Крім того, наявність ефективних правових норм допомагає створювати систему раннього попередження та реагування, що може значно зменшити масштаби негативних наслідків від стихійних лих.

На противагу цьому, слабкі правові рамки та відсутність ефективних політик можуть посилити вразливість суспільств до катастроф. Відсутність належного законодавства сприяє зниженню якості управлінських заходів у кризових ситуаціях, що може не лише погіршити стан реагування, а й призвести до затримок у наданні допомоги або порушення соціальної справедливості в післякатастрофічний період. В результаті цього виникає ризик загострення соціальних і економічних проблем, що мають тривалі наслідки для розвитку постраждалих громад [14, с. 75].

Розвиток ефективного та інклюзивного законодавства в контексті реагування на катастрофи є важливою складовою міжнародної гуманітарної діяльності, що забезпечує зменшення ризиків та підвищення ефективності допомоги під час надзвичайних ситуацій. Міжнародна федерація Товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, як незалежний партнер державних органів у гуманітарній сфері, через свої національні товариства надає консультації урядам, спираючись на досвід, накопичений протягом багатьох років роботи з катастрофами.

Звіт організації визначає три основні напрямки, в яких правові рамки можуть бути вдосконалені для досягнення більш ефективного реагування на катастрофи в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Першим напрямком є удосконалення механізмів раннього попередження, що забезпечують своєчасне інформування громад про потенційні загрози. Це дозволяє не тільки знизити

рівень вразливості населення, а й підвищити ефективність відповідних державних і гуманітарних заходів у період катастроф. Другим напрямком є вдосконалення правових норм, що регулюють доступ до гуманітарної допомоги, що має вирішальне значення для збереження життів і забезпечення потреб постраждалих у кризових умовах. Забезпечення правового підґрунтя для гуманітарних організацій і волонтерів сприяє більш ефективній координації зусиль у кризових ситуаціях, що зменшує негативні наслідки для громади. Третім напрямком є зміцнення відновлювальних механізмів, включаючи права постраждалих на відшкодування збитків та реабілітацію. Адаптація законодавства до реалій сучасних катастроф та впровадження справедливих процедур для відновлення після катастроф дозволяє забезпечити більш стійке і справедливе відновлення пошкоджених громад. Червоний Хрест та Червоний Півмісяць надають підтримку урядам у цих напрямках, сприяючи розвитку ефективних правових норм, що мають потенціал для зменшення соціальних та економічних наслідків катастроф для населення регіону [29].

Міжнародна допомога може стати необхідною навіть для найбільш розвинутих країн, коли природні небезпеки перевищують їхні можливості для швидкого реагування та подолання наслідків. Проте для багатьох урядів існує проблема неготовності до прийому міжнародної допомоги. Відсутність ефективних механізмів для інтеграції цієї допомоги в національні системи управління катастрофами може значно знизити її ефективність. Зокрема, проблеми виникають через недостатню або надмірну регламентацію процесів надання допомоги. У разі надмірного регулювання утворюються бюрократичні затримки, що уповільнюють швидкість надання допомоги та її розподіл між постраждалими. Це призводить до того, що необхідні ресурси можуть не потрапити до тих, хто їх потребує вчасно. Водночас недостатнє регулювання створює умови для хаосу, що позначається на організації допомоги, підвищуючи рівень неефективності та ризиків для постраждалих.

Зростання кількості міжнародних організацій, які прагнуть надавати допомогу внаслідок катастроф, додає ще одну складність. Їхня різноманітність,

у тому числі за масштабами та типами діяльності, створює адміністративні та політичні труднощі для непідготовлених урядів. Це може призводити до неузгодженості в координації дій, дублювання зусиль або ж, навпаки, до недостатнього забезпечення критичних потреб.

Час для розробки нових правил та систем для міжнародної допомоги — до того, як настане катастрофа, а не після події. Коли колони допомоги чекають на кордонах, коли вантажі з допомогою припадають пилом на летовищах, коли фахівці марно чекають в офісах на візи, коли застарілі ліки відправляються в операції, коли гуманітарні організації прямують до місць, де є медіа, а не до тих, де вони справді потрібні, це не нестача грошей, досвіду чи навіть добрих намірів, що продовжує страждання жертв катастрофи. Часом це відсутність регулювання. Правильне законодавство може змінити цю ситуацію.

Протягом останнього десятиліття Міжнародна Федерація Товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, спільно з національними товариствами, здійснила ґрунтовне дослідження впливу регуляторних рамок на ефективність міжнародної допомоги в разі катастроф. Проблеми, що виникли під час цунамі в Індійському океані в 2004 році, стали важливим каталізатором для ініціативи IFRC щодо аналізу та вдосконалення механізмів надання допомоги під час катастроф. Зокрема, труднощі, з якими зіткнулися кілька країн Азії, відзначили необхідність перегляду існуючих підходів до міжнародної гуманітарної допомоги та налагодження більш ефективної взаємодії між урядами, гуманітарними організаціями та міжнародними партнерами.

У рамках цієї ініціативи були проведені консультації з більш ніж 140 урядами та 180 гуманітарними організаціями з метою створення нових добровільних рекомендацій для регулювання міжнародної допомоги при катастрофах. Результатом стало розроблення посібників з внутрішнього забезпечення та регулювання міжнародної допомоги при катастрофах, також відомих як посібники IDRL. Ці документи містять поради для урядів щодо адаптації національних законодавчих та організаційних структур до потреб міжнародних гуманітарних операцій. Посібники IDRL включають набір

рекомендацій для ефективної підготовки національних законів і планів на випадок катастроф, а також вирішення типових регуляторних проблем, що виникають під час здійснення міжнародної допомоги. Вони визначають мінімальні стандарти якості гуманітарної допомоги, що забезпечують необхідні умови для координації зусиль на місцях, а також надають чіткі інструкції урядам щодо сприяння ефективній діяльності гуманітарних організацій. Це включає вдосконалення процесів митного очищення, сприяння вільному переміщенню товарів і ресурсів, а також забезпечення належних умов для іноземних волонтерів та спеціалістів, залучених до відновлювальних робіт.

Важливим етапом у формуванні цих рекомендацій стало їхнє офіційне ухвалення на 30-й Міжнародній конференції Червоного Хреста та Червоного Півмісяця в 2007 році. Ухвалення рекомендацій державами-учасниками Женевських конвенцій створило юридичний та організаційний базис для подальшого впровадження стандартів IDRL у національні правові системи, що дозволяє спростити процес надання допомоги під час катастроф і покращити міжнародну співпрацю у сфері гуманітарної допомоги.

Відтоді понад десяток держав розпочали співпрацю зі своїми національними товариствами Червоного Хреста або Червоного Півмісяця, застосовуючи настанови для аналізу власних законодавчих систем у сфері міжнародного реагування на надзвичайні ситуації. Першість у цьому процесі належить Індонезії.

Хоча це питання може викликати суперечки серед азійських країн, Управління ООН з координації гуманітарних питань визнає Індонезію найбільш вразливою до стихійних лих країною світу. І це твердження має підґрунтя: лише у 2009 році там зафіксували 469 землетрусів магнітудою від п'яти балів, повені, що зачепили понад п'ять мільйонів осіб, а також низку інших катастроф. Крім того, країна регулярно стикається із зсувами ґрунту, посухами, циклонами та виверженнями вулканів.

Цунамі в Індійському океані 2004 року стало однією з найбільш руйнівних природних катастроф у сучасній історії, яка не лише принесла величезні людські

втрати, але й суттєво змінила підхід до управління ризиками та реагування на надзвичайні ситуації в Індонезії. Провінція Ачех на півночі острова Суматра зазнала найбільших руйнувань через свою близькість до епіцентру підводного землетрусу. Під впливом стихії величезні хвилі, що проривалися на відстань до семи кілометрів від узбережжя, зруйнували цілі поселення та кардинально змінили прибережну лінію. Згідно з оцінками, трагедія призвела до загибелі майже 170 тисяч осіб, понад 570 тисяч залишилися без домівок, а ще 750 тисяч втратили засоби для існування.

Наслідки катастрофи продовжують впливати на систему реагування на надзвичайні ситуації в Індонезії, що стало значним фактором для реформ у країні. Після катастрофи Індонезія почала активно впроваджувати нові підходи до управління ризиками та посилення готовності до надзвичайних ситуацій. Важливим етапом цього процесу стали зміни в законодавстві, спрямовані на поліпшення ефективності системи реагування на катастрофи та міжнародної допомоги в разі потреби. Впровадження нового законодавства та нормативних актів стало відповіддю на виклики, які поставила перед країною катастрофа.

Червоний Хрест Індонезії (Palang Merah Indonesia) ще до 2004 року висловлював необхідність удосконалення нормативної бази для регулювання міжнародної допомоги в умовах катастроф. Перші кроки для обговорення цих питань були зроблені в 2003 році, коли організація звернулася до уряду з рекомендаціями, що базувались на дослідженнях Міжнародної Федерації Червоного Хреста. Проте в умовах частих природних катастроф, до яких країна була відносно адаптована, питання міжнародної допомоги не набуло достатнього уваги, оскільки потреба в зовнішній допомозі не була істотною [30].

"Катастрофа такого масштабу була безпрецедентною для нашої країни", – зазначає Аріфін Хаді, керівник відділу з надзвичайних ситуацій Palang Merah Indonesia. "Раптово уряд усвідомив те, про що ми говорили раніше."

Будь-яка держава потребувала б допомоги у подібній ситуації, і підтримка надійшла з усього світу. Однак цунамі оголило слабкі сторони системи реагування Індонезії. Підхід до ліквідації наслідків стихійних лих був переважно

реактивним, з недостатньою увагою до превентивного планування. Країна не була готова до координації масштабної міжнародної допомоги, а алгоритми реагування залишалися неузгодженими. Чинні закони, що регулювали діяльність іноземних організацій, часто не сприяли рятувальним операціям, а під тиском кризи їх або ігнорували, або не могли застосувати.

Уряд оперативно відреагував, запровадивши тимчасові нормативні акти, створивши нові органи, переглянувши політику та вдосконаливши механізми реагування для підтримки як національних, так і міжнародних гуманітарних зусиль. Водночас стало очевидно, що такі зміни є лише тимчасовими заходами. Попри зусилля влади, процес надання допомоги ускладнювали численні бюрократичні перепони: податки, мита, затягнуті митні процедури, неузгодженість правил отримання віз та дозволів на роботу. До того ж більшість питань вирішувалися індивідуально, без чіткої та прозорої системи, яка б однаково діяла для всіх учасників гуманітарних операцій [16, с. 11].

Гуманітарні організації також не були бездоганними. Деякі з них посилювали хаос через відсутність координації, ігноруючи зусилля уряду щодо контролю за процесом надання допомоги. Через брак часу, цільове фінансування та залучення численних іноземних учасників допомога нерівномірно розподілялася: в одних районах її катастрофічно бракувало, а в інших накопичувались надлишки. Масштабна гуманітарна операція супроводжувалася порушенням основних гуманітарних принципів, недостатнім контролем якості та низьким рівнем відповідальності з боку окремих організацій. Це знижувало загальну ефективність допомоги, а недоречні або непотрібні поставки лише посилювали логістичні труднощі.

Цунамі продемонструвало нагальну потребу у вдосконаленні нормативно-правової бази. Після катастрофи Palang Merah Indonesia разом із коаліцією індонезійських неурядових організацій ініціювали діалог з урядом про необхідність ухвалення нових законів. "Уряд був відкритим і налаштованим на зміни", – зазначає Аріфін Хаді. "Визнали, що у випадку надзвичайних ситуацій,

які перевищують можливості країни, міжнародні організації відіграють важливу роль.

Інший масштабний землетрус стався в Японії 11 березня 2011 року, коли потужний землетрус магнітудою 9,0 спричинив цунамі, що призвело до аварії на АЕС Фукусіма. Загалом загинули понад 15 тисяч людей, а десятки тисяч були змушені покинути свої домівки. Ця катастрофа широко висвітлювалася у міжнародних ЗМІ, таких як *NHK* (Японія), *BBC*, *Al Jazeera* та інші світові новинні агентства. Медіа повідомляли про масштаби руйнувань, евакуацію населення та відновлення регіону, також акцентували увагу на безпеці ядерних реакторів та їхній вплив на навколишнє середовище.

Тайфуни є одними з найчастіших стихійних лих в Азії. Так, в 2013 році тайфун *Хайян* (Йоланда) вразив Філіппіни, забравши життя понад 6 тисяч людей. Тайфун став одним із найбільш руйнівних в історії Філіппін, із понад 14 мільйонами постраждалих. Медіа широко висвітлювали наслідки цієї стихії. Міжнародні новинні агентства, такі як *BBC*, *CNN* та *Reuters*, повідомляли про руйнування інфраструктури, проблеми з доставкою гуманітарної допомоги та відновленням житла. Значну роль в медійному висвітленні відіграли соціальні мережі, які стали важливим інструментом для поширення інформації в реальному часі.

Повені, зокрема в Китаї та Індії, також часто стають об'єктами медійного висвітлення. Так, у серпні 2020 року в Китаї відбулися потужні повені, які призвели до значних руйнувань на сході країни, зокрема в провінціях Хубей та Хенань. Повені зачепили понад 50 мільйонів людей, що викликало широку реакцію в медіа. Китайські ЗМІ, зокрема *China Daily* та *CCTV*, активно висвітлювали ситуацію, зокрема, щодо евакуації населення та заходів щодо відновлення інфраструктури. Міжнародні видання також повідомляли про масштаби катастрофи, акцентуючи увагу на природних катастрофах, які трапляються в Китаї внаслідок зміни клімату.

Іншим типовим стихійним лихом є посухи, зокрема в таких країнах, як Індія та Монголія. Влітку 2016 року в Індії відбулася серйозна посуха, що

призвела до зниження врожайності та серйозних проблем з водопостачанням. Висвітлення цього лиха в медіа зосереджувалося на соціально-економічних наслідках для сільських регіонів і проблемах з продовольчою безпекою. Індійські ЗМІ, зокрема *The Times of India* та *NDTV*, регулярно оновлювали інформацію щодо ситуації з водними ресурсами та заходами уряду щодо надання допомоги постраждалим.

Медійне висвітлення стихійних лих у Азії має свої особливості. ЗМІ активно інформують громадськість про поточну ситуацію, основні заходи для подолання наслідків, а також гуманітарну допомогу. Паралельно з традиційними медіа використовуються новітні технології та соціальні мережі, що дозволяє значно скоротити час реакції на події та надавати актуальну інформацію для постраждалих і волонтерів. Одночасно, у випадку таких подій, спостерігається тенденція до зростання кількості спеціалізованих репортажів та аналітичних статей, що сприяє підвищенню обізнаності серед населення щодо можливих наслідків стихійних лих та шляхів зменшення їхнього впливу.

2.2. Порівняльний аналіз висвітлення природних катастроф у західних та азійських ЗМІ

Коли йдеться про катастрофи, більшість людей асоціює їх із природними явищами — землетрусами, цунами чи зсувами ґрунту. Проте за визначенням у Сучасному китайському словнику, катастрофа — це значна шкода та страждання, спричинені як природними, так і антропогенними подіями. Отже, до катастроф відносять не лише природні явища, але й події, спричинені людською діяльністю — автомобільні аварії, пожежі, авіакатастрофи чи теракти.

Наслідки катастроф багатогранні, а висвітлення таких подій у ЗМІ охоплює кілька рівнів. Інформаційне покриття поділяється на три ключові етапи: висвітлення самої події, розповідь про заходи реагування та надання допомоги, а також аналіз наслідків, відновлення та осмислення ситуації після катастрофи.

Ці аспекти є основними напрямками подальшого аналізу медійного висвітлення надзвичайних подій.

Поняття "провідні медіа" охоплює видання, що орієнтуються на найвпливовіші верстви суспільства — осіб, які приймають рішення, мають високий інтелектуальний рівень або значний споживчий потенціал. Головною ознакою таких медіа є висока якість контенту та спрямованість на цільову аудиторію, що визначає їхній ринковий попит.

Виходячи з цього визначення, до провідних медіа в Китаї належать такі видання, як газета "Женьмінь жибао", інформаційне агентство "Сінхуа" та Центральне телебачення Китаю. У цій роботі приймається така класифікація, що визначає рамки аналізу. Дослідження ґрунтується на порівняльному вивченні висвітлення однієї катастрофічної події двома провідними медіа — китайською газетою "Женьмінь жибао" та американським виданням "The New York Times".

"Женьмінь жибао" є офіційним друкованим органом Центрального комітету Комуністичної партії Китаю, має широке коло читачів та значний вплив у країні. Натомість "The New York Times", одна з найавторитетніших ліберальних газет США, користується великою довірою та має вагомий вплив на громадську думку. Американський публіцист Майкл Томаскі, аналізуючи редакційні статті в американських газетах, зауважив, що ліберальні видання здебільшого підтримують політику демократичної влади, водночас не уникаючи критики, якщо окремі рішення уряду викликають незгоду.

Один із напрямків дослідження стосується аналізу історичних і сучасних особливостей висвітлення катастроф у Китаї. Важливою частиною цієї теми є розгляд змін у підходах до репортажів про катастрофи, зокрема на прикладі газети *Женьмінь жибао*. Робота Тао Їна, присвячена трансформації репортажів про катастрофи у зазначеному виданні, охоплює період з 1990-х років, зокрема дві повені 1998 і 2016 років. У цій роботі виділяються три основні зміни, що відображають еволюцію підходів до висвітлення катастроф у китайських медіа. Перша зміна полягає в переході від пропаганди урядових заходів із ліквідації наслідків катастроф до більш наукового підходу до розуміння природи

катастроф. Цей перехід означав орієнтацію на новітні наукові дослідження і теорії, що дозволяють глибше осмислювати механізми виникнення і наслідки природних лих [1, с. 312].

Другим важливим напрямом є поглиблення принципу орієнтації на людину в журналістських матеріалах. Замість традиційного акценту на інформацію про технічні заходи та наслідки катастроф, акцент став зосереджуватися на людських долях, історіях жертв, а також на тому, як катастрофи впливають на життя людей, їхні родини та громади. Третя зміна полягає в еволюції поглядів на взаємодію людини і природи. Замість протиставлення людини стихійним лихам як беспорядної жертви природи, з'являється концепція гармонійного співіснування, де людина сприймається не тільки як жертва, але й як активний учасник, здатний до адаптації та відновлення.

Ще одним важливим напрямом є порівняння підходів до висвітлення катастроф у Китаї та за кордоном. Стаття Сюе Цзінь порівнює репортажі про Великий землетрус у Східній Японії, опубліковані у *Женьмінь жибао* і в американському виданні *The New York Times*. Це порівняння дозволяє виявити відмінності, зумовлені специфікою медіасистем, ціннісними орієнтирами, а також культурними контекстами, в яких функціонують ці видання. Зокрема, китайські медіа, такі як *Женьмінь жибао*, зосереджуються на колективних зусиллях і загальнодержавних діях, що підтримують стабільність та порядок, в той час як західні видання, як *The New York Times*, можуть більше акцентувати увагу на індивідуальних історіях жертв, обговоренні технологій та стратегії відновлення. Ці відмінності відображають різні підходи до медіаосвітлення катастроф у залежності від культурних та політичних традицій, що існують у країнах [8].

Третій напрямок дослідження стосується етичних викликів, які виникають під час висвітлення катастроф. У статті Тан Юнфена, що аналізує упередженість новин на прикладі вибуху в Біньхаї (Тяньцзінь), автор демонструє, що упередженість залишається характерною рисою китайських медіа. Зокрема, вона формується під впливом інформаційного контролю та прагнення надавати

подіям розважальний характер. Такі упередженості можуть проявлятися через драматизацію подій, фрагментарність репортажів, а також акцент на особистих історіях постраждалих та підкреслення ролі офіційних осіб. У роботі зазначається, що рівень упередженості змінюється в залежності від типу медіа, адже державні та комерційні ЗМІ можуть демонструвати різну гнучкість у відображенні інформації.

Методологія цього дослідження поєднує якісний порівняльний аналіз текстів і кількісний аналіз даних. Якісний порівняльний аналіз дозволяє виявити відмінності в подачі подій, що сприяє ідентифікації упередженості в окремих журналістських матеріалах. Такий підхід дає змогу продемонструвати, як змістовні акценти змінюються залежно від медіа та їхніх інтересів. Кількісний аналіз, в свою чергу, служить підтвердженням висновків, надаючи статистичне підґрунтя для виявлених відмінностей у висвітленні подій.

Для відбору матеріалів автор дослідження скористався базою даних Factiva для англomовних новин, де були використані ключові слова, що відповідали назві катастрофи. Для аналізу китайських медіа було обрано повнотекстову базу *People's Daily*, у якій застосовувався пошук за аналогічними ключовими словами. Порівняльний аналіз охоплює кількість матеріалів, джерела інформації, акценти у висвітленні подій, жанрові особливості, а також причини розбіжностей у поданні інформації між двома медіа. Такий підхід дозволяє детально розглянути, як інформаційна політика та культурні контексти впливають на відображення катастроф у китайських і західних медіа.

З початку 2000-х років китайські медіа висвітлювали низку важливих катастроф, серед яких епідемія SARS, снігова буря 2008 року, землетрус у Веньчуані та вибух на паровому заводі в Тяньцзіні. Кожна з цих подій стала важливим етапом у розвитку китайської журналістики, особливо в контексті репортажів про катастрофи. Вони сприяли накопиченню досвіду, що дозволило вдосконалити підходи до висвітлення надзвичайних ситуацій. Проте, незважаючи на цей прогрес, якість китайського висвітлення значно відстає від стандартів американських медіа, зокрема в аспектах глибини аналізу та

об'єктивності подачі інформації. Це вказує на необхідність більш відкритого підходу до навчання та запозичення передових практик із зарубіжних медіа, що дозволить поліпшити ефективність національних засобів масової інформації у сфері подачі інформації про катастрофи.

У сучасних умовах, коли технології комунікації продовжують швидко розвиватися, відбувається значне скорочення проміжку часу між виникненням події та її висвітленням у новинах. Це накладає на медіа додаткові вимоги, адже вони повинні не лише оперативно подавати факти, але й шукати нові методи подачі інформації, щоб залучити ширшу аудиторію та виділитися серед численних конкурентів. У контексті висвітлення катастроф у Китаї спостерігається проблема одноманітності тем і обмеженого спектра підходів, що знижує рівень об'єктивності та повноти інформації. Основна увага у публікаціях зосереджена на описах рятувальних операцій та офіційних вказівках уряду, що іноді призводить до відсутності в обговоренні наслідків катастроф і не охоплює проблеми, що виникають у процесі ліквідації їхніх наслідків [19, с. 36].

Аналіз матеріалів газети *People's Daily* демонструє, що позитивні новини значно переважають над критичними, що звужує уявлення про події, зменшуючи обсяг обговорення важливих аспектів, таких як недоліки в управлінні кризовими ситуаціями або оцінка впливу на населення. Для подолання цієї проблеми можна застосовувати методику постійного моніторингу ситуації, що дозволить оперативно реагувати на зміни в обстановці та сприятиме більш збалансованому висвітленню подій. Окрім того, важливим є залучення до процесу не лише державних, але й незалежних джерел інформації, що забезпечить більш об'єктивне відображення реального стану справ під час катастроф. Таке поєднання може сприяти розширенню тематичного спектра новин та збільшенню глибини аналізу, що забезпечить високий рівень інформованості громадськості.

Ще однією проблемою є жанрова структура репортажів про катастрофи, де домінують інформаційні матеріали, тоді як аналітичні статті та авторські коментарі зустрічаються рідше. Для створення більш комплексного уявлення

про подію необхідно доповнювати новини пояснювальною інформацією. Крім того, орієнтація китайських газет на офіційні джерела призводить до того, що редакційні колонки, які відображають позицію видання та формують його імідж, залишаються недостатньо представленими. Це ускладнює процес створення власного обличчя медіа, знижує його привабливість для аудиторії та послаблює зв'язок із суспільством, обмежуючи можливості впливу на громадську думку.

Гуманістичний підхід вимагає дотримання системи цінностей, де людина є головним орієнтиром у всіх аспектах діяльності, підкреслюючи важливість поваги, розуміння і турботи про людей, а також ставлячи добробут людини на перше місце. Раптові і серйозні катастрофи привертають значну увагу громадськості, змушуючи людей шукати оперативну інформацію про подію через людську емпатію. Це включає в себе дані про зону катастрофи, жертви, ситуацію постраждалих осіб, новини про пожежники, рятувальні та допоміжні заходи, а також поширення профілактичних заходів для зменшення наслідків. Таким чином, у висвітленні катастроф медіа можуть застосовувати гуманістичний підхід у таких аспектах.

Щодо землетрусу в Японії та витoku на атомній електростанції, китайські медіа зосередилися на позиції уряду, впливі ядерного витoku на Китай та заходах уряду. На відміну від цього, американські медіа подавали події з точки зору людей, більше уваги приділяючи обставинам постраждалих. Підхід американських ЗМІ, що акцентує на особистих переживаннях тих, хто постраждав від катастрофи, дає цінне розуміння людського аспекту трагедії, демонструючи стійкість життя, любові та різноманітні прояви гуманістичних турбот у репортажах. Така перспектива може стати прикладом для подальшого висвітлення катастроф [19, с. 39].

Основна мета висвітлення катастроф у медіа полягає у фокусуванні на самих постраждалих, зокрема на їх психологічному стані, зміні перспективи з акцентом на їхнє сприйняття, життя та оточення. Однак інтерв'ю повинні проводитися з обережністю, аби не порушити рятувальні роботи, з повагою до особистої сфери постраждалих, враховуючи їх емоційний стан, та уникаючи

експлуатації їхніх переживань заради репортажу, аби не завдати їм додаткової шкоди. Дослідник комунікацій Берсер виокремив три типи приватності: фізичну приватність, що означає захист особистої свободи; психічну або комунікаційну приватність, яка полягає у захисті думок і почуттів; та приватність особистої інформації, що вимагає захисту медичних і фінансових даних від розголошення. У звіті важливо уникати надмірно графічних і тривожних зображень катастрофи. Фотографії та інтерв'ю з постраждалими мають враховувати їхні побажання, використовувати належну мову та ретельно перевіряти вміст, приділяючи особливу увагу захисту приватності неповнолітніх.

Також важливо враховувати психологічні потреби аудиторії під час вибору матеріалів для висвітлення та створювати зв'язок між глядачами та постраждалими, аби викликати співчуття та передавати позитивну енергію. Людський підхід передбачає також увагу до емоційних травм постраждалих та надання допомоги у відновленні їхнього життя. Тому звіти про катастрофи можуть також містити наукові відомості щодо реагування на надзвичайні ситуації за участі експертів і вчених, а також пропонувати способи психологічної підтримки для зменшення наслідків травмуючої події. Крім того, репортаж має бути безперервним і детальним, охоплюючи не лише безпосередній наслідок катастрофи, а й процес відновлення постраждалих та можливі труднощі, що виникають, на які медіа повинні звертати увагу громадськості та вносити їх у порядок денний уряду. Також важливо розмірковувати про наслідки катастрофи, і медіа повинні надавати власні погляди та аналіз можливих проблем у відповіді на новини, пропонуючи суспільству цікаву та корисну інформацію.

З 2000 року в Китаї сталося кілька великих катастроф, серед яких вірус SARS, снігова буря 2008 року, землетрус у Веньчуані та вибух у Тяньцзіні, що підкреслили важливість інформації про катастрофи для суспільства. Важливо визнавати роль медіа у поширенні цієї інформації. Незважаючи на покращення звітності про катастрофи в китайських ЗМІ, між китайськими та американськими медіа існують значні відмінності у їх природі, культурному контексті та журналістських цінностях. Тому необхідно зрозуміти ці відмінності та вчитися

від кращих практик США, щоб покращити висвітлення катастроф у Китаї. Китайські газети можуть покращити своє висвітлення, розширивши джерела новин, глибше занурюючись у суть подій, зосереджуючи увагу на гуманістичних аспектах і поліпшуючи комунікацію з читачами. Ця стаття надає попередній аналіз відмінностей у висвітленні катастроф між китайськими та американськими медіа, однак необхідні подальші дослідження для вивчення пов'язаних проблем [20].

2.3. Вплив медійного контенту про стихійні лиха на соціальну та політичну ситуацію в регіоні

Висвітлення подій у ЗМІ відіграє ключову роль у формуванні нашого сприйняття дій уряду. Якщо управління кризовими ситуаціями сприймається як неефективне, це може серйозно вплинути на політичну систему. Дослідження показують, що невдачі в управлінні катастрофами можуть призвести до негативних політичних наслідків. Це може проявлятися у вигляді змін у політиці, відставки чиновників або змін в громадській думці, таких як зниження довіри до політиків чи підтримки уряду. Натомість, коли управління катастрофами сприймається як успішне, це може мати позитивні політичні наслідки для тих, хто при владі.

Попередні дослідження підкреслюють важливість сприйняття дій уряду і обговорюють, як успіх і невдача можуть сприйматися по-різному. Оцінюючи успіхи та невдачі уряду, оцінювачі не завжди покладаються лише на очевидні факти. Ключову роль у цьому процесі відіграють те, як події фреймуються та сприймаються тими, хто оцінює дії уряду, і широкою аудиторією. Тому успіх чи невдача є результатом того, як ці поняття будуються в політичному дискурсі тими, хто має владу в цьому контексті. Невдача, зокрема, є результатом конструкції тих, хто має соціальну владу, щоб сформулювати і домогтися домінуючої нарації про невдачу [24].

Цей проєкт особливо зосереджений на сприйнятті успіху та невдачі в медійному дискурсі катастроф, що є основною темою Третьої статті. Медіа є важливими каналами інформації під час кризових ситуацій. Більшість того, що ми знаємо про катастрофи, ми дізнаємось через медіа. Через таку роль медіа часто описуються як головна арена для суперечок між урядом та його критиками. Медіа — це не просто фон, на якому діють кризові учасники, вони є основною ареною, де діючі особи та критики, прихильники статус-кво та сторонники змін повинні «показати себе», щоб отримати чи зберегти політичну владу.

Медіа-дискурси також визнані важливими для політичної довіри та задоволення роботою уряду. Хоча соціальна довіра може формуватися через особисті контакти з іншими людьми, політична довіра зазвичай не виникає через безпосереднє спілкування з політичними діячами. Натомість, політичну довіру зазвичай здобувають через медіа. Медіа-освітлення катастроф, що включає як невдалі спроби уряду справитись з кризою, так і успішні дії щодо її управління, доступне для всіх — як для постраждалих, так і для тих, хто не був безпосередньо залучений. Очікування громадян і чиновників щодо катастроф, те, що вони дізнаються про поточні події, а також те, чому навчаються з уже відбувшися катастроф, в основному, хоча й не виключно, формується через масмедіа [21, с. 69].

У цьому проєкті медіа-освітлення неуспішного або успішного управління катастрофами розглядається як один із ключових механізмів зміни політичних настроїв після катастрофи. Вплив природних катастроф на політичну довіру може виникнути незалежно від безпосереднього впливу катастрофи на людину, якщо медіа висвітлюють цю тему. Тому роль медіа в освітленні катастроф особливо важлива. Якщо люди не знаходяться поблизу події, але дізнаються про неї через посередника, вони переживають подію опосередковано. Таким чином, медіа-освітлення може впливати на політичні настрої серед усіх громадян під час катастрофи, коли виконання урядом своїх обов'язків у кризовій ситуації оцінюється як успіх або поразка.

У дослідженнях медіа та політичних систем медіа давно визнані важливими агентами формування суспільного порядку денного. Крім того, обговорюється, як подача новин і потенційно не нейтральний зміст у медіа можуть впливати на те, як люди сприймають інформацію. Незалежно від того, чи йдеться про роль медіа у формуванні порядку денного і їх рішення висвітлювати конкретну тему, чи про спосіб подачі новин — медіа впливає на те, про що думають їхні глядачі, і як вони це інтерпретують.

Коли трапляється катастрофа, будь-які дії уряду можуть бути подані медіа як успіх або поразка, що призводить до позитивних або негативних наслідків для політичних лідерів. Таким чином, новини та висвітлення катастроф часто використовуються у боротьбі за формулювання подій між різними політичними акторами. Це може включати управління звинуваченнями в спробах врятувати ситуацію, коли управління катастрофою сприймається як невдале, або, навпаки, ситуації, коли успішне управління катастрофою може бути використано на користь урядів [23, с. 92].

Теорія використання криз пропонує різні стратегії та наслідки для політичних лідерів. У ситуації катастрофи політики, опозиція та інші учасники мають кілька варіантів використовувати кризу на свою користь. Той факт, хто першим висловлює звинувачення, та як уряд реагує на ці звинувачення, визначає, чи буде зменшено або уникнуто звинувачення, чи уряд прийме його або заперечить. Ці суперечки між акторами, що стосуються формулювання подій, називаються поєдинками звинувачень. Негативні політичні наслідки мало ймовірні, якщо звинувачення не висловлені, незалежно від того, як уряд на них реагує. Негативні наслідки можуть виникнути, коли звинувачення будуть прийняті урядом, а також можливі, якщо уряд відкине звинувачення під час поєдинку.

Дослідження висвітлення катастроф у ЗМІ та питання управління звинуваченнями в медіа було предметом уваги багатьох вчених. Вивчення медіа-критичних криз зосереджувалося на умовах виникнення політичних наслідків через висловлення звинувачень, а також на змісті тем і ракурсів, які

обговорюються в медіа, таких як відповідальність за події та їх наслідки. Окремі дослідження аналізували, як медіа фреймують проблему, зокрема, тон висвітлення ситуацій у ЗМІ, а також можливий вплив медіа на громадськість [22, с. 263].

Попередні дослідження, які стосуються учасників дискурсів про катастрофи та їхнє управління, часто зосереджувалися на ролі політичних лідерів та урядів, а також на наслідках для них. Опозиція є важливим гравцем, який може вступати у змагання з урядом за вплив на висвітлення ситуацій. Дослідження також показали, що в контексті вираження обурення широке населення може бути центральним учасником медіа-висвітлення подій.

Медіа, включаючи журналістів, давно визнані потенційно впливовими гравцями завдяки своїй ролі як фільтрів інформації та встановлювачів порядку денного в цілому, а також у контексті катастроф. Однак роль журналістів як активних учасників процесу почала систематично вивчатися лише нещодавно. Також досліджували, як оцінка уряду журналістами впливає на медіа-висвітлення подій.

За результатами попередніх досліджень, певні журналістські стилі та стратегії можуть впливати на ймовірність використання кризи в медіа. Стили журналістики, які вивчаються в цій роботі, це інтерпретативна журналістика та ігрова подача інформації. Журналісти використовують інтерпретативну журналістику, коли їхні матеріали аналізують, оцінюють або пояснюють ситуацію, наприклад, катастрофу та її управління, застосовуючи терміни, що несуть ціннісні навантаження, і відкриті коментарі. Натомість описова журналістика зосереджена на нейтральному викладі подій без оцінок і аналізів. Важливим також є те, чи зосереджуються журналісти на самих подіях, включаючи дії, пов'язані з ситуацією (рамка проблеми), чи обговорюють політичні стратегії або інтриги, які, на їхню думку, можуть стояти за подіями (ігра на політичному полі). Великі обсяги описової журналістики та фокусування на проблемах сприяють зображенню політичних діячів як надійних кризових керівників. Отже, інтерпретативна журналістика та ігрова подача інформації

можуть з'являтися в ситуаціях, коли журналісти стають більш активними критиками уряду [7, с. 93].

Отже, медіа-рамки мають суттєвий вплив на сприйняття успіху та невдачі в управлінні катастрофами.

Висновки до розділу 2

В результаті проведеного аналізу висвітлення стихійних лих в Азії у цифровому суспільстві виявлено суттєві зміни в медійному підході до репрезентації природних катастроф. Оглянувши основні стихійні лиха, можна відзначити значний вплив таких подій на регіональну стабільність і безпеку, що проявляється як у фізичних, так і в соціальних і економічних наслідках. ЗМІ виконують функцію інформування населення, проте характер подачі інформації варіюється залежно від джерела та політичної ситуації в конкретній країні.

Порівняльний аналіз медійного висвітлення катастроф в західних та азійських ЗМІ показав, що західні медіа часто надають великого значення катастрофам у розвинутих країнах, зберігаючи дистанцію до країн, що переживають стихійні лиха в Азії. Водночас азійські медіа намагаються сконцентрувати увагу на локальних аспектах, таких як безпосередні наслідки для населення, гуманітарні ініціативи та державні заходи реагування, що дозволяє формувати більш інформативну картину для місцевого населення.

Вплив медійного контенту про стихійні лиха на соціальну та політичну ситуацію в регіоні є складним і багатоаспектним. Медіа, як основний канал комунікації, здатні впливати на соціальні настрої, стимулюючи соціальну активність або сприяючи кризовим явищам, таким як паніка та нестабільність. Водночас, з урахуванням контексту політичної ситуації в кожній країні, медіа можуть або посилювати, або послаблювати політичний тиск на уряд, що впливає на рішення щодо організації допомоги та відновлення після стихійних лих.

Таким чином, медійне висвітлення стихійних лих в Азії та порівняння з підходами в західних ЗМІ демонструють відмінності в інформуванні та реакціях

на природні катастрофи, що мають значні наслідки для соціальної та політичної ситуації в регіоні.

РОЗДІЛ 3: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИСВІТЛЕННЯ СТИХІЙНОГО ЛИХА МІСЦЕВИМИ ТА ІНОЗЕМНИМИ ЗМІ

3.1. Обґрунтування вибору кейсу

Для практичного аналізу було обрано виверження вулкану Мерапі, що відбулося у жовтні–листопаді 2010 року на острові Ява, Індонезія. Ця подія стала однією з найбільш відомих та руйнівних вулканічних стихійних лих сучасності. За офіційними даними, загинуло щонайменше 353 людини, довелося евакуювати

близько 400 тис людей, було знищено тисячі житлових будинків, сільськогосподарських угідь та іншої інфраструктури.

Особливу увагу до цієї події привернули не лише масштаби катастрофи, а й великий культурний та символічний контекст. У ЗМІ активно висвітлювали справу монаха “Хранителя Гори” Мбаха Маріджана, який відмовився залишити священну територію поблизу підніжжя вулкану та загинув під час виверження. Його образ став символом трагедії в індонезійських та іноземних ЗМІ, провокуючи незліченну кількість інтерпретацій: від шанування жертви до «екзотизації» східного містицизму західними ЗМІ.

Вибір цього кейсу обумовлений можливістю проведення порівняльного аналізу висвітлення події місцевими індонезійськими ЗМІ (наприклад, The Jakarta Post, Kompas, Tempo) та західними міжнародними ЗМІ (BBC, CNN, Al Jazeera English). Це дозволило дослідити, як ЗМІ в різних культурах представляють стихійні лиха: чи зосереджуються вони на технічних питаннях та рятувальних операціях, чи на національних драматизаціях, міфологізаціях або культурних стереотипах.

Крім того, спричинено масовою цифровізацією Індонезії у 2010 році, виверження вулкану, як медіа-подія, активно висвітлювалася через онлайн-матеріали, що дозволило відстежити трансформацію традиційних методів журналістики в цифровому суспільстві. Виверження Мерапі, таким чином, є прикладом багатовимірного медіа-феномену, що охоплює стихійні лиха, соціальну мобілізацію, культурні інтерпретації та транснаціональне поширення інформації.

3.2. Методологія дослідження

Метою цього дослідження є виявлення специфічних подробиць висвітлення стихійного лиха – виверження вулкана Мерапі у 2010 році – в різних типах медіа, таких як індонезійські місцеві медіа та міжнародні (західні) ЗМІ.

Особливий акцент робиться на аналізі наративів, образів, технічних термінів та дотриманні етичних норм при документуванні подій.

Для досягнення цієї мети, контент-аналіз та порівняльний аналіз використовувалися як основні методи дослідження. Компонентний контент-аналіз дозволяє виявити кількісні та якісні характеристики повідомлень про катастрофу: повторювані теми, емоційно забарвлену лексику, домінуючі візуальні образи, присутність певних соціальних груп (жертви, рятувальники, влада, експерти). Порівняльний аналіз, у свою чергу, дозволяє порівняти моделі характеристики подій у місцевих (індонезійських) та глобальному (західних) медіа-дискурсі.

У межах дослідження було проаналізовано публікації, опубліковані між 25 жовтня та 25 листопада 2010 року, тобто з початку активної фази виверження до моменту стабілізації ситуації. Вибір часових рамок зумовлений, насамперед, потребою охопити як конкретний кризовий період, так і післякризовий період, коли медіа повідомляли про наслідки, реакції, офіційні реакції та героїзації окремих фігур (наприклад, монаха Маріджана).

Було відібрано чотири джерела даних для аналізу:

Індонезійські ЗМІ:

- The Jakarta Post (національна англійська щоденна онлайн газета)
- Tempo.co (аналітичне онлайн-видання)

Іноземні ЗМІ:

- BBC News (Велика Британія)

- CNN International (США)

З кожного джерела було вибрано 10–15 матеріалів, що стосуються події (новини, репортажі, інтерв'ю, аналітичні публікації, фото-галереї). Матеріали аналізувалися за такими категоріями:

- Тематичні акценти (що саме висвітлюється: технічні аспекти катастрофи, кількість жертв, роль влади, духовний елемент тощо);
- Наративна структура (як структурується сюжет: фактичний, емоційний, метафоричний);
- Образ (які персонажі з'являються: жертва, рятувальники, духовні лідери, влада);
- Емоційна насиченість (рівень емоційності, кількість драматизації);
- Візуальні елементи (зображення попелу, бруду, загиблих, зображення Маріджана);
- Етичні аспекти (чи зберігається баланс між просуванням інформації та повагою до гідності постраждалих).
-

Зібрані дані дозволяють простежити, як медіа формують уявлення про катастрофу, на кого спрямовують увагу аудиторії, та які культурні коди використовують для інтерпретації подій

3.3. Висвітлення події у локальних індонезійських ЗМІ

Місцеві індонезійські ЗМІ відігравали важливу роль у висвітленні виверження вулкана Мерапі у 2010, виконуючи як інформуючі, так і мобілізуючі функції. Для аналізу були обрані два англомовні джерела: щоденна газета The Jakarta Post та онлайн-видання Tempo.co. Обидва ЗМІ представляють національні дискурси, зосереджені як на внутрішній, так і на міжнародній аудиторії.

Інформаційний стиль та структура новин

У публікаціях Jakarta Post домінують структуровані та фактичні презентації подій. Матеріал заснований на принципі повідомлення про розростання про ситуацію в режимі реального часу: оголошення щодо евакуації, звіти про рівень небезпеки, оцінка дій влади та погодинні оновлення загиблих. Цей документ охоплював технічні аспекти виверження, Національного агентства з надзвичайних ситуацій, організації медичної допомоги та підтримки жертв. У текстах майже відсутні сенсаційні елементи, натомість більше уваги приділяється громадській безпеці, стабільності та необхідності довіри до офіційної інформації.

Tempo.co представляє події більш гнучко, використовуючи аналітичні елементи та коментарі експертів. У статтях часто подаються голоси від свідків, місцевого управління та релігійних лідерів. Публікація також була зосереджена на реакціях місцевої громади, організації тимчасових притулків для евакуйованого населення та з нестачею засобів захисту від попелу. Хоча тон залишається стриманим, але в заголовку може з'явитися метафоричне вираження, наприклад, "Merapi Roars Again as Thousands Flee".

Культурний контекст і постать Мбаха Маріджана

Одним з ключових образів у висвітленні трагедії став монах Мбах Маріджан – духовний жрець вулкана, який відмовлявся евакуюватися і залишився біля підніжжя вулкана. Журналісти цитують місцевих жителів, які розглядають його як "людину обов'язку" та "символом гармонії з природою".

Унікається експлуатація трагедії для сенсацій — подача зберігає стриману, майже ритуальну інтонацію.

Tempo.co звертає увагу на історію Мбаха Маріждана як божого радника та носія традицій. Після підтвердження його загибелі, видання містить багато матеріалів, які описують його як людину, яка втілює взаємозв'язок між сучасністю та традиційною духовністю. У той же час, незважаючи на трагічний контекст, матеріал не містить перебільшених емоційних кольорів - бажання зрозуміти причину його дій виходить на перший план.

Тематичні акценти та етична подача

В індонезійських медіа яскраво простежується акцент на колективній мобілізації (евакуація, волонтерський рух, допомога від місцевих громад), взаємодії між державою та населенням (оцінка роботи уряду, координація зусиль), духовних і культурних чинниках (віра у природний порядок).

Етичний підхід до висвітлення подій прослідковується у виборі формулювань, відсутності фото тіл загиблих, чи шокуючих заголовків. Також яскраво помітна толерантність журналістів до місцевої релігії – вони не ставлять її під сумнів, та не намагаються протиставляти наукове та духовне пояснення виникнення події.

Таким чином, місцеві ЗМІ виконували не лише інформаційно-комунікативну функцію, а й культурно-інтерпретативну: вони транслювали подію не лише як катастрофу, а як частину національного досвіду, який має бути пережитий із гідністю та солідарністю.

3.4. Висвітлення події у міжнародних ЗМІ

Міжнародні медіа, такі як BBC News, CNN International та Al Jazeera English, активно описували виверження вулкану Мерапі у 2010, звернувши увагу на кількість жертв та нанесених руйнувань, а також емоційне та візуальне оформлення репортажів. Порівняно з місцевими індонезійськими ЗМІ,

міжнародні джерела демонструють більший акцент на високих рівнях драматизації, екзотизації подій та культурних "особливостях" регіону.

Тематичні фокуси та стилізація

Такі заголовки у BBC News, як "Indonesia volcano: More evacuations ordered as Merapi erupts again" або "Indonesia buries volcano victims in mass graves" створюють ефект нагальності та масштабуванні катастроф. Текст часто містить такі слова, як "fury", "deadly cloud", "mountain of fire", що посилює почуття загрози. Хоча джерело довідок залишається офіційним (уряд, Червоний Хрест, очевидці), стилі репрезентації можуть апелювати до емоцій та шоку.

CNN International фокусується на візуальному контенті – переважають зображення пожеж, потоків лави, попелу та паніці населення. У відеорепортажах використовуються зображення евакуацій, плачучих родичів та тіл у простирадлах. Це призводить до яскравого ефекту присутності, але є також дозволяє замислитися щодо етичності висвітлення з межами допустимого. У CNN також простежується зображення Індонезії як країни, де катастрофи є частиною звичного ландшафту - вулкани, землетруси, цунамі - представлені як "неминуча" частина життя.

Al Jazeera English подає ситуацію в більш геополітичному та гуманітарному сенсі: реакції уряду, міжнародна підтримка та стан притулків для евакуйованих. Однак, у багатьох матеріалах, намагання пояснити культурний контекст для західної аудиторії, іноді призводило до спрощення та стереотипізації. Наприклад, образ монаха Мбаха Маріджана часто зображується як «мудрець, що відмовився від порятунку через містичну віру».

Фотографії та візуальні символи

Усі міжнародні ЗМІ активно експлуатували візуальний потенціал катастроф. Фотографії та відео вулкана, попіл на небі, панікуючі мешканці, діти в масках послужили не лише інформаційним джерелом з корисними цілями, але й створювали емоційно насичену картину. Мбах Маріджан став медійною

фігурою - у західних сюжетах, його постать в першу чергу трактується як трагізм духовного опору, що також може сприйматися як свого роду, культурна екзотика.

Культурні рамки та специфічність мови

Міжнародні медіа часто формують "зовнішній погляд" на подію. Населення Індонезії іноді зображується як "жертви ситуації" або "мешканці, що знаходяться під загрозою". Це пов'язано з узагальненнями та слабкою деталізацією реальності громади. Інформація про справжні причини евакуації, історію духовних практик чи політичного контексту часто відсутня або поверхнева.

3.5. Порівняльний аналіз місцевих та міжнародних ЗМІ.

Відмінності між висвітленням інформації щодо виверження вулкану Мерапі спричинені не лише журналістськими традиціями, а й очікуваннями аудиторії, типом доступу до інформації та глибиною культурного розуміння.

Тематичні акценти

У Індонезійських медіа (The Jakarta Post, Tempo.co) – основна увага приділялася практичному висвітленні ситуації: рівню небезпеки, кількості постраждалих, роботі рятувальних служб, динаміці евакуацій. Особиста трагедія представлена з повагою та без надмірного акценту. У матеріалах чітко простежується функція медіа як засобу оперативного інформування населення.

Натомість міжнародні ЗМІ (BBC, CNN, Al Jazeera English) зосереджуються на драматичних деталях, емоціях та шокуючих візуальних образах. Події часто представлені як частина більш ширшого наративу "Стихійної Азії", де природа неконтрольована, а люди вразливі. Тематичне ядро - людські історії, жертви та релігійні контексти.

Образи та персонажі

В індонезійських ЗМІ домінує над колективний підхід: громади, рятувальники, влада, волонтери. Особиста трагедія представлена з повагою без надмірного акценту. Образ Мбах Маріджана зображено як важливу культурну фігуру, яка намагається пояснити свою поведінку в межах яванських традицій.

Міжнародні ЗМІ, навпаки, схильні до персоніфікації: жрець стає символом трагедії, майже міфологічною фігурою. У CNN його смерть подається як «сакральне протистояння стихії», у BBC — як елемент місцевої екзотики, що створює ефект «іншості».

Культурний код та інтерпретація

Індонезійські ЗМІ показують знання контексту та обережність у своєму поданні. Релігійні переконання, зокрема пов'язані з вулканами, не ставлять під сумнів і не коментують. Журналісти підкреслюють повагу до традиції, навіть якщо це суперечить офіційним настановам щодо евакуації.

Міжнародні ЗМІ часто представляють ці переконання як ненормальні, архаїчні та навіть небезпечні. Такий підхід - дискурс культурної дистанції, щодо того, що індонезійське суспільство є "інакшим" і може сприяти формуванню стереотипів.

3.6. Висновки до розділу

Аналіз висвітлення виверження вулкану в 2010 році в міжнародних та локальних ЗМІ показали значні відмінності в тому, як були обрані тематичні акценти, емоційне забарвлення та те, як були дотримані етичні норми. Ці відмінності спричинені не лише культурними характеристиками, а й функціональною природою самих засобів масової інформації в різних інформаційних умовах.

Локальні індонезійські ЗМІ (The Jakarta Post, Tempo.co) виконували передусім інформативну функцію: повідомляли про розвиток подій, координували дії влади й населення, транслиували офіційні рекомендації. У текстах простежується стриманий тон, перевага фактологічного викладу, акцент

на колективному досвіді та глибоке розуміння культурного контексту. Постать Мбах Маріджана представлена не як сенсація, а як частина місцевої традиції — з повагою та без надмірної персоніфікації трагедії.

Натомість міжнародні ЗМІ (BBC, CNN, Al Jazeera English) демонструють яскраво виражену драматизацію подій, емоційну насиченість, широке використання візуальних ефектів. У фокусі — жертви, видовищність природного явища, релігійні та культурні елементи, що подаються у спрощеній або стереотипізованій формі. У репрезентації часто простежується дискурс екзотизації та «іншості», що властивий міжкультурному погляду на віддалені регіони.

Також було виявлено багато етичних відмінностей. Коли місцеві ЗМІ дотримувалися правил публікації шокового матеріалу, міжнародні медіа частіше демонстрували фотографії моментів смерті, тіла чи страждань, які можуть бути сумнівними в етиці такого підходу. Образ монаха у міжнародних ЗМІ хоч і емоційно сильний, проте представляється через своєрідну міфічну призму. Це не завжди відповідало на справжнім цінностям його образу в місцевій громаді.

Загалом, це дослідження показує, що презентація стихійних лих у ЗМІ - це не лише передача інформації, а й формування культурної ідеї, цінностей, пріоритетів та гуманітарних підходів. Порівняльний аналіз демонструє, наскільки важливо враховувати культурний контекст у кризовій журналістиці, а також про необхідність дотримання етичних стандартів при висвітленні трагедій глобального масштабу.

ВИСНОВКИ

У висновках до роботи підсумовуються основні результати дослідження репрезентації стихійних лих у засобах масової інформації, зокрема в контексті їх висвітлення в Азії. Робота охоплює теоретичні аспекти медійного відображення природних катастроф, аналіз медійних стратегій та порівняльний огляд відмінностей у висвітленні стихійних лих у різних регіонах світу. На основі проведеного дослідження визначено, що засоби масової інформації виконують важливу роль у формуванні суспільного сприйняття катастроф, а також у мобілізації ресурсів та реагуванні на надзвичайні ситуації.

У першому розділі було здійснено теоретичне дослідження висвітлення стихійних лих у засобах масової інформації. Розглянуто концепцію репрезентації природних катастроф у медіа, а також вплив ЗМІ на суспільне сприйняття катастрофічних подій:

1. Репрезентація стихійних лих у ЗМІ є складним і багатограним процесом, що включає відображення природних катастроф у контексті соціальних, політичних і економічних чинників. Розуміння цього процесу вимагає врахування різних аспектів медійної діяльності, таких як вибір інформації, способи її подання та формати передачі новин.

2. Вплив засобів масової інформації на суспільне сприйняття стихійних лих полягає не лише у формуванні загальної обізнаності, але й у визначенні пріоритетів, емоційної реакції та соціальних наслідків. Медіа здатні сприяти як активній допомозі, так і посиленню паніки або стереотипів.

3. Етичні та маніпулятивні аспекти висвітлення стихійних лих є важливими для формування коректного медійного дискурсу. Некоректне або перебільшене висвітлення може привести до негативних соціальних та політичних наслідків, таких як підвищення страху чи використання катастроф для політичних цілей.

У другому розділі було проаналізовано медійне висвітлення стихійних лих в Азії протягом 20-21 століття:

1. Вивчення медійного висвітлення основних стихійних лих в Азії показує, що медіа активно реагують на природні катастрофи, однак існують значні

відмінності у підходах до висвітлення залежно від країни, культури та політичного контексту. Зазначено, що найбільш медійно активними країнами є Японія, Індія та Китай, де катастрофи мають глибокий соціальний і політичний вплив.

2. Порівняльний аналіз медійного висвітлення природних катастроф у західних і азійських ЗМІ показує, що західні медіа часто фокусуються на глобальних аспектах катастроф, у той час як азійські ЗМІ надають перевагу національним і локальним проблемам, підкреслюючи регіональні наслідки та соціальні реакції.

3. Медійний контент про стихійні лиха в Азії має значний вплив на соціальну та політичну ситуацію. Інформація, що стосується катастроф, часто стає важливим інструментом для мобілізації громадськості, надання допомоги та формування політичних рішень. Медіа можуть як стабілізувати соціальні процеси, так і посилювати соціальні конфлікти, залежно від того, як подано інформацію.

Подальші дослідження в контексті медійного висвітлення стихійних лих можуть бути зосереджені на кількох напрямках.

1. Необхідно досліджувати вплив новітніх медіа та соціальних мереж на сприйняття стихійних лих, оскільки ці платформи все більше відіграють роль у поширенні інформації про катастрофи та реагуванні на них.

2. Особливої уваги потребує вивчення впливу міжнародних медіа на формування глобальних поглядів на стихійні лиха в Азії, особливо у випадках, коли катастрофи мають міжнародні наслідки.

3. Доцільно провести більш глибоке дослідження етичних та маніпулятивних аспектів медійного висвітлення катастроф, зокрема в контексті довгострокових наслідків для громадської свідомості та політичної стабільності.

У процесі дослідження висвітлення стихійних лих у засобах масової інформації було визначено основні підходи до репрезентації природних катастроф у медіа та їх вплив на суспільне сприйняття. Засоби масової інформації не лише інформують про катастрофи, але й активно формують

громадську думку через вибір конкретних подій, підкреслюючи важливість етичного підходу до подачі новин. Виявлено, що медіа можуть не тільки поширювати об'єктивну інформацію, але й сприяти формуванню стереотипів і маніпулюванню громадською думкою, що має значення для соціальної реакції на катастрофи.

Дослідження медійного висвітлення стихійних лих в Азії показало, що різні країни застосовують різні стратегії подачі інформації, залежно від культурних, соціальних та політичних контекстів. Порівняння медійного висвітлення катастроф у західних і азійських ЗМІ дозволяє визначити відмінності в акцентах на локальних чи глобальних наслідках катастроф. У результаті дослідження виявлено, що медіа можуть впливати не лише на громадську думку, а й на політичні рішення, а також на стратегічні кроки урядів під час відновлення після стихійних лих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агафонова Г., Карчевська О. Новітні можливості масової комунікації як чинник трансформації світового політичного процесу. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. 2018. № 132. С. 312–316.
2. Агенція розвитку локальних медіа. URL: <https://abo.media/> (дата звернення: 05.03.2025).
3. Андреев Д. Засоби масової інформації як механізм інтелектуальної комунікації в процесі розвитку інформаційного суспільства. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2015. № 5. С. 53–58.
4. Багмет М., Ляпіна Л. Громадська думка як соціальний феномен: аналіз теоретико-методологічних підходів. Наукові праці. Соціологія. 2008. Том 103. Вип. 90. С. 57–60.
5. Батаєва К. Соціальна візуалістика та медіа-візуальність. Київ: Кондор-Видавництво. 2017. 344 с.
6. Безугла Р. І. Візуальні образи в сучасному науковому дискурсі. Гламур як візуально-образна репрезентація. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство. 2018. Вип. 26. С. 11-16.
7. Бідзіля Ю. Словник журналіста: Терміни, мас-медіа, постаті. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття». 2007. 224 с.
8. Великорода В. Б., Небелюк Л. Р. Концептуальні характеристики евфемізмів на позначення негативних дій політиків. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2013.
9. Вербовий Р. Гіперлокальні медіа як різновид ЗМІ: визначення поняття, функції, видова характеристика. Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. 2015. № 2(41). С. 73–77
10. Гендерні ресурси українських мас-медіа: ціна і якість: практичний посібник для журналістів та працівників ЗМІ. Київ : «К.І.С.», 2004. 76 с.
11. Дорош Н. В. Державна безпекова політика країн регіону південної азії. *Derzhavne upravlinnya udoskonalennya ta rozvytok*. 2024. № 11.

- URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.11.28> (дата звернення: 05.03.2025).
12. Заяц П. 10 найбільш потужних і смертоносних землетрусів XXI століття. *TCH.ua*. URL: <https://tsn.ua/svit/10-naybilsh-potuzhnih-i-smertonosnih-zemletrusiv-xxi-storichchya-2259754.html> (дата звернення: 05.03.2025).
13. Івашкевич О. Політична коректність мовлення у парадигмі мовленевої діяльності. Наукові Записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: філологічні науки. 2015. Вип. 138. С. 69–72.
14. Каптюрова О. В. Реалізація концепту «політична коректність» в мас-медійному дискурсі. Київ : Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, 2013. 146 с.
15. Катеринич П. Освітня журналістика в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Синопис: текст, контекст, медіа. 2021. Т. 27. №. 2. С. 86–95
16. Майко В. Зовнішньополітичні та економічні пріоритети України в країнах Центральної, Південної та Південно-Східної Азії. *Зовнішні справи*. 2011. № 10. С. 10–14.
17. Макогон Ю. В. Сучасний стан економічної співпраці країн Південно-Східної Азії. *Китаєзнавчі дослідження*. 2019. № 1. С. 64–75.
18. Моргацький В. Україна і держави Центральної Азії в нових геополітичних реаліях: гео економічний та геостратегічний аспекти. *Вісник київського національного університету імені тараса шевченка. географія*. 2017. Вип. 3 (68)/4 (69). С. 180–187.
19. Остроух В. І. Картографія азії, америки та африки у середньовіччі. *Географія та економіка в рідній школі*. 2018. № 3 (193). С. 36–39.
20. Про виділення коштів для надання допомоги дітям, які постраждали внаслідок стихійного лиха в Південно-Східній Азії : Розпорядж. Каб.

Міністрів України від 21.01.2005 № 17-р.
 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/17-2005-p#Text> (дата звернення: 05.03.2025).

21. Слінчук В. В. Соціальна типізація гендерних стереотипів у мові ЗМІ. Наукові записки Інституту журналістики. Київ, 2004. Т. 17. С. 67–74.
22. Снегірьова Є. О. Евфемізми як витончена форма мовленнєвого мистецтва. Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. Логос, 2012. С. 261–266.
23. Ставицька Л. О. Гендер : мова, свідомість, комунікація / Інститут української мови НАН України. Київ : КММ, 2015. 440 с.
24. Учасники проєктів Вікімедіа. Азійське століття – Вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Азійське_століття (дата звернення: 05.03.2025).
25. Учасники проєктів Вікімедіа. Землетрус в індійському океані (2004) – вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Землетрус_в_Індійському_океані_\(2004\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Землетрус_в_Індійському_океані_(2004)) (дата звернення: 05.03.2025).
26. Шолудько Ю. Перша хвиля цунамі накрила туристів, забравши понад 220 000 життів – моторошне фото. *TCH.ua*. URL: <https://tsn.ua/svit/motoroshne-foto-turistiv-yakih-nakrilo-pershoyu-hvileyu-cunami-scho-zabralo-ponad-220-000-zhittiv-2645913.html> (дата звернення: 05.03.2025).
- 27.4. DKJS. Educational landscapes. URL: www.dkjs.de/en/fields-of-action/educationallandscapes/ (дата звернення: 05.03.2025).
28. Chen Yali. American newspapers are also “partisan” and conservative media are more partisan. Zhongxin.com: <http://www.chinanews.com.cn/n/2003-09-19/26/348486.html> (дата звернення: 05.03.2025).
29. Media perception and trust among disaster survivors: Tsunami survivors' interaction with journalists, media exposure, and associations with trust in media and authorities - PMC. PMC Home.

URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9379093/#B28> (date of access: 05.03.2025).

30. Surviving a tsunami—lessons from chile, ha waii, and ja pan.

URL: <https://pubs.usgs.gov/circ/c1187/c1187.pdf>.

31. 登录-维普官网. 维普网.

URL: <https://www.cqvip.com/account/?serve=http://www.cqvip.com/QK/97113X/200701/23772396.html&appCode=101> (дата звернення: 05.03.2025).

32. Global Volcanism Program. (2010). *Merapi Eruption Report: October–November 2010*. Smithsonian Institution. Retrieved from <https://volcano.si.edu/volcano.cfm?vn=263250>

33. US Geological Survey (USGS). (2013). *The 2010 explosive eruption of Java’s Merapi volcano — A “100-year” event*. U.S. Department of the Interior. Retrieved from <https://pubs.usgs.gov/publication/70193579>

34. NASA Earth Observatory. (2010). *Eruption at Mount Merapi, Indonesia*. Retrieved from <https://earthobservatory.nasa.gov/images/46881/eruption-at-mount-merapi-indonesia>

35. ReliefWeb. (2010). *Indonesia: Mt. Merapi Volcanic Eruption - Situation Report No. 01/2010*. Retrieved from <https://reliefweb.int/report/indonesia/situation-report-indonesia-no-012010-mt-merapi-eruption-yogyakarta>

36. IFRC (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies). (2010). *Indonesia: Mount Merapi Eruption DREF Operation Update*. Retrieved from <https://www.ifrc.org/docs/appeals/rpts10/IDvc27101001.pdf>

37. The Jakarta Post. (2010). *Mount Merapi coverage archive (October–November 2010)*. Retrieved from <https://www.thejakartapost.com>

38. Tempo.co. (2010). *Merapi Eruption News Reports*. Retrieved from <https://en.tempo.co>

39. BBC News. (2010). *Indonesia volcano: More evacuations ordered as Merapi erupts again*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news>

40. CNN International. (2010). *Mount Merapi Eruption Coverage*. Retrieved from <https://edition.cnn.com>

41. Al Jazeera English. (2010). *Indonesia's Mount Merapi erupts again*. Retrieved from <https://www.aljazeera.com>

42. Wikipedia. (n.d.). *2010 eruptions of Mount Merapi*. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/2010_eruptions_of_Mount_Merapi

АНОТАЦІЯ

У дипломній роботі досліджується специфіка висвітлення стихійних лих у засобах масової інформації у цифровому суспільстві. За предмет дослідження було взято регіон Азію, так як він є найбільш численним за кількістю стихійних лих. Метою дослідження є виявлення особливостей репрезентації природних катастроф у медіа з урахуванням культурних, соціальних, політичних і регіональних чинників. У роботі проаналізовано поняття стихійного лиха як медіаподії, визначено функції журналістики в умовах кризових ситуацій, розглянуто жанрові особливості та етичні норми висвітлення надзвичайних подій. Значну увагу приділено проблемі балансу між поінформованістю, емоційною подачею та повагою до жертв трагедій.

У теоретичній частині охарактеризовано загальні підходи до висвітлення катастроф у ЗМІ, зокрема цунамі в Індійському океані (2004), землетрусу в Непалі (2015) та інших подій, що мали широкий суспільний резонанс. Розкрито роль ЗМІ як інструменту не лише інформування, але й формування громадської думки, політичного тиску та міжкультурного діалогу.

Емпіричне дослідження зосереджене на аналізі репрезентації виверження вулкана Мерапі (Індонезія, 2010) у локальних (The Jakarta Post, Tempo.co) та міжнародних (BBC, CNN, Al Jazeera) англomовних ЗМІ. На основі контент-аналізу й порівняльного підходу виявлено відмінності у тематичних акцентах, візуальному оформленні, емоційному навантаженні та культурній інтерпретації події. Встановлено, що локальні медіа демонструють контекстуальну глибину й стриманість, натомість міжнародні ЗМІ — схильність до драматизації та екзотизації.

Результати дослідження підтверджують, що висвітлення стихійних лих залежить не лише від масштабу події, а й від культурного погляду медіа на реальність. Це вимагає високого рівня професійної етики, міжкультурної чутливості та відповідальності журналіста перед аудиторією в глобальному інформаційному просторі.

ABSTRACT

The thesis examines the specifics of coverage of natural disasters in the media in digital society. The subject of the study was the Asian region, since it is the most numerous in terms of the number of natural disasters. The aim of the study is to identify the features of the representation of natural disasters in the media, taking into account cultural, social, political and regional factors. The work analyzes the concept of a natural disaster as a media event, defines the functions of journalism in crisis situations, considers genre features and ethical norms of coverage of emergency events. Considerable attention is paid to the problem of the balance between awareness, emotional presentation and respect for the victims of tragedies.

The theoretical part describes general approaches to coverage of disasters in the media, in particular the tsunami in the Indian Ocean (2004), the earthquake in Nepal (2015) and other events that had a wide public resonance. The role of the media as a tool not only for informing, but also for shaping public opinion, political pressure and intercultural dialogue is revealed.

The empirical study focuses on the analysis of the representation of the eruption of the Merapi volcano (Indonesia, 2010) in local (The Jakarta Post, Tempo.co) and international (BBC, CNN, Al Jazeera) English-language media. Based on content analysis and a comparative approach, differences in thematic emphasis, visual design, emotional load and cultural interpretation of the event were revealed. It was found that local media demonstrate contextual depth and restraint, while international media tend to dramatize and exoticize.

The results of the study confirm that the coverage of natural disasters depends not only on the scale of the event, but also on the media's cultural view of reality. This requires a high level of professional ethics, intercultural sensitivity and journalistic responsibility to the audience in the global information space.

Keywords: natural disasters, Asia, media, disaster journalism, media representation, Merapi volcano, ethics, content analysis.